

Донецька обласна універсальна наукова
бібліотека ім. Н. К. Крупської

Серія "Краєзнавці Донеччини"

**ПРОСВІТЯНИН,
КРАЄЗНАВЕЦЬ, ПЕДАГОГ**

*ДО 80-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
П. І. МАЗУРА*

Біобібліографічний покажчик

Донецьк 2008

ББК 91.9:26

П 82

Просвітянин, краєзнавець, педагог : до 80-річчя від дня народження П. І. Мазура : біобібліогр. покажч. / Донец. обл. універс. наук. б-ка ім. Н. К. Крупської ; уклад. Т. М. Дрьомова ; авт. вступ. ст. В. І. Романько. – Донецьк : Сх. вид. дім, 2008. – 80 с. – (Серія "Краєзнавці Донеччини").

Біобібліографічний покажчик із серії "Краєзнавці Донеччини" присвячено відомому маріупольському краєзнавцю П. І. Мазуру. Покажчик містить статтю В. І. Романька, яка розкриває творчий доробок краєзнавця, а також бібліографію його творів і літературу про нього.

Видання адресоване викладачам, літературознавцям, краєзнавцям, а також усім, хто цікавиться історією Донецького краю.

Укладач:	Т. М. Дрьомова
Автор вступної статті:	В. І. Романько
Редактор:	О. В. Рязанцева
Науковий редактор:	О. В. Башун, канд. пед. наук
Відповідальний за випуск:	Л. О. Новакова, засл. працівник культури України
Комп'ютерний набір:	Н. В. Ліщинецька

© Донецька ОУНБ
ім. Н. К. Крупської, 2008

ВІД УКЛАДАЧА

Біобібліографічний покажчик "Просвітянин, краєзнавець, педагог" із серії "Краєзнавці Донеччини" укладено до 80-річчя від дня народження відомого маріупольського краєзнавця, ветерана краєзнавчого руху Донеччини, члена Донецького відділення Всеукраїнської спілки краєзнавців, Почесного краєзнавця Донеччини, кращого освітянина 2001, 2003, 2004 років, лауреата регіонального конкурсу "Книга Донбасу–2007" Павла Івановича Мазура.

Відкриває покажчик стаття голови Донецької обласної краєзнавчої організації Всеукраїнської спілки краєзнавців В. І. Романька "Устигнути!", яка розкриває творчу біографію краєзнавця. Далі подана стаття П. І. Мазура "Краєзнавцями, як і поетами, народжуються".

Бібліографічна частина покажчика складається з двох розділів: "Література про П. І. Мазура" та "Друковані праці П. І. Мазура".

Перший розділ містить літературу про краєзнавця, в тому числі й рецензії та відгуки на його твори. Матеріали подано за хронологією публікацій, а в межах року – за алфавітом авторів або назв творів, описаних під назвою.

Другий розділ складають праці П. І. Мазура, які розташовані у хронологічному порядку – з 1961 до вересня 2008 року, в межах року – виділено: окремі видання, статті із збірників та періодичних видань, в яких матеріал подано за алфавітом.

Пошуковий апарат включає: "Покажчик періодичних видань" із зазначенням місця видання, "Іменний покажчик", "Зміст".

Основними джерелами пошуку літератури були державні літописи книг, газетних та журнальних статей, каталоги і картотеки

Донецької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Н. К. Крупської.

De visu опрацьовано регіональні періодичні видання.

Бібліографічний опис здійснено відповідно до чинних стандартів. За необхідності подані короткі анотації.

Бібліографічний покажчик складено станом на 01.09.2008 року.

Видання розраховано на педагогів, літературознавців, краєзнавців, бібліотечних працівників, студентів та всіх, хто цікавиться історією Донецького краю.

УСТИГНУТИ!

Павло Іванович Мазур належить до старшого покоління краєзнавців Донеччини. Він народився 4 жовтня 1928 року в селі Вила-Ярузькі, що на півдні Вінницької області. Його батьки – вчителі сільської школи, знавці й поціновувачі мови, мистецтва та минувшини України, засновники педагогічної династії. Чотири покоління – одинадцять учителів роду Мазурів – загалом віддали школі 300 років сумлінної праці.

Продовжуючи справу батьків, у дев'ятнадцять років учителем початкових класів розпочав Павло Іванович свою працю в закладах освіти.

Закінчивши філологічний факультет Чернівецького державного університету, отримав призначення до міського відділу освіти Маріуполя. Тут він працює з 1954 року вчителем, згодом стає завучем, директором школи, інспектором міського відділу народної освіти, завідувачем районного методичного кабінету, методистом міського Палацу дитячої та юнацької творчості.

Його вчительська та громадська праця впродовж 57 років гідно відзначена: має звання "Відмінник народної освіти", нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора, "Знак Пошани", відзнакою Українського Реєстрового Козацтва – орденом "Бронзовий козацький хрест", медалями, грамотою Президента України, бронзовою медаллю ВДНГ, численними грамотами та дипломами. Тричі на пропозицію читачів газети "Освіта" і за результатами рейтингового голосування в Раді представників установ-засновників видання "щодо визнання найяскравіших постатей в українській освіті" йому присуджено в різних номінаціях вищі освітянські відзнаки: "Струна високого неспокою" (2001), "Малиновий дзвін душі" (2003), "Залиши мені в спадок думку найвищу" (2004). Є лауреатом премії літературного конкурсу ім. Григорія Кривди та регіонального

конкурсу преси і книги, полковником Українського Реєстрового Козацтва.

Учительська робота Павла Івановича відзначається глибоким науково-педагогічним змістом, результативним експериментуванням, перспективним баченням. У різні роки він очолював дослідницькі лабораторії з актуальних питань навчання та виховання школярів, був науковим кореспондентом науково-дослідних Інститутів психології (Київ) і трудового виховання професійної орієнтації (Москва). Ініціював створення мережі педагогічних класів.

П. І. Мазур – активний учасник обласних, республіканських та всесоюзних педагогічних читань, багатьох республіканських з'їздів педагогічного товариства та товариства психологів, науково-практичних конференцій з проблем педагогіки, психології та методики.

Він є автором великої кількості публікацій на педагогічні, методичні, літературознавчі, історичні та краєзнавчі теми. У останні роки віддає перевагу створенню художньо-документальних творів не лише для дорослих читачів, але й для дітей, юних козачат. Його особиста бібліографія нараховує більше тисячі назв, серед них 26 книг.

Творчий потенціал Павла Івановича розкрився через журналістику. Багато років він був позаштатним кореспондентом газет: "Учительская газета" і "Радянська освіта". Плідно співпрацював з газетами "Радянська Донеччина" та "Комсомолец Донбасса". І зараз він регулярно друкується в газетах "Молодь України", "Освіта", "Слово Просвіти", "Україна козацька", "Донеччина", "Кримська світлиця", "Вечірній Маріуполь", "Хронос" та інших виданнях.

Краєзнавство, як і педагогічна журналістика, вже давно стало другою професією Павла Івановича. У 2004 році його проголосили "Краєзнавцем року Донеччини". Він – один із організаторів філії краєзнавців у Маріуполі, автор краєзнавчої програми "Маріуполезнавство".

Давно вже визначились основні теми краєзнавчих пошуків: історія шкільної освіти в Маріуполі і Приазов'ї; на сторожі слова:

проблеми та становище української мови на Донеччині; Приазов'я – колиска козацтва; Кальміуська паланка: не легенда, а дійсність; історія Маріупольської "Просвіти"; історія позашкільних закладів міста; греки Приазов'я: минуле, сучасне, майбутнє; сімейний родовід; нариси з історії краєзнавства в Маріуполі; досвід організації краєзнавчої роботи в школі і позашкільному закладі; особистість сучасного краєзнавця та інші.

Ці та інші теми знайшли своє всебічне висвітлення в низці краєзнавчих публікацій, зокрема в книгах. Назвемо основні: "Важке повернення до себе", "Слід на землі", "Земская школа и земская медицина в греческих селах Приазовья", "Маріупольський вінок Шевченкові", "Палац дитячої радості. Історія Палацу в особах.", "Георгий Костоправ: поэт и гражданин", "Нить времени...", "Стандартний роман часів тоталітаризму. Документальна повість про Миколу Фененка", "1917 год. Мариуполь: от февраля до октября. Историческая хроника", "За что, Господи? Мариуполь, 1937 год: "Греческая операция".

Особливе місце у творчому доробку краєзнавця посідають публікації з історії школи і педагогічної думки в Україні часів Козацької Доби (ХНІ – поч. ХVІІІ ст.). Освітянські події того часу стали темою низки публікацій: "Отчі світильники" (два випуски), "Школа українського відродження", "На Запорозьку Січ... до школи" тощо.

Павло Іванович – член Всеукраїнського товариства "Просвіта" з 1990 року (тоді ще Товариство української мови). Вагомий внесок зроблено ним у вивчення історії місцевої організації "Просвіта", узагальнення досвіду її роботи. Результатом цих студій стали книги "Просвіта" в Маріуполі: перша половина ХХ століття" і "На зламі – "Просвіта" в Маріуполі: 1989–1992 роки". На черзі "Невгасиме світло Маріупольської "Просвіти": кінець ХХ–початок ХХІ століття" – завершальна книга трилогії з історії Маріупольської "Просвіти", якій виповнюється сто років.

А роки йдуть... Ось уже 80 років! Але краєзнавчих планів у старшого колеги не стає менше. Павло Іванович працює в режимі "Устигнути!". Устигнути віддати людям усе те, що накопичувалося впродовж півстоліття.

Не багатьом відомо, що у П. І. Мазура в роботі на різних етапах готовності рукописи майбутніх книг:

- Українцями ми народилися. Нариси з козацької педагогіки.
- Мариуполь: ХІХ век – народное образование.
- Мариуполь: год 1918. Историческая хроника. (Вторая книга).
- Мариуполь: год 1919. Историческая хроника. (Третья книга).
- Методичний посібник з "Маріуполезнавства".
- Колиска земської школи. Сторінки з життя М. О. Корфа.
- Степ та воля – козацька доля. (Оповідання для школярів з історії Запорізької Січі).
- Маріупольці – солдати сорок першого...
- Десь на дні мого серця... (Книга, роздумів учителя про пережите).

Побажаємо нашому колезі міцного здоров'я й оптимізму, подальших творчих успіхів у завжди актуальній справі вивчення й пропаганди знань про рідний край, відродження історичної пам'яті, торжества правди!

Не лише сьогоднішнє, але й наступні покоління, повинні знати тих людей, що зберігають історичну пам'ять про минуле свого краю, не дають перерватися ниточці, яка поєднує сьогодні з нашою багатою минувиною. Бо там наше коріння...

*Романько В. І.,
голова Донецької обласної краєзнавчої
організації Всеукраїнської спілки краєзнавців*

КРАЄЗНАВЦЯМИ, ЯК І ПОЕТАМИ, НАРОДЖУЮТЬСЯ

Винесемо за дужки ключове запитання: чи можна будь-кого навчити, як стати краєзнавцем екстра-класу? Гадаю, що ні, якщо природою не закладені певні задатки, не розвинені на їхній основі відповідні навички. Звідси й заголовок цих нотаток: "Краєзнавцями, як і поетами, народжуються".

Тож про які якості особистості йтиметься? Лаконічно сформулюємо їх у певній послідовності.

– Краєзнавець мусить бути всебічно ерудованою людиною. Критично оцінюючи рівень своєї ерудиції, він не повинен шкодувати часу і зусиль на самоосвіту і самовдосконалення. Цим (і лише цим!) буде забезпечений глибокий зміст "продукції", що її з часом видаватиме "на-гора" краєзнавець.

– Він повинен бездоганно володіти системою пошуку і накопичення первинної інформації, культурою роботи в архівах і книгозбірнях. Створювати і постійно поповнювати свій власний архів тощо. Все це, образно кажучи, і є "хліб" краєзнавця, без нього все інше стає пустопорожніми балачками.

– Важко собі уявити авторитетного краєзнавця, який не володів би елементарними літературними навичками, вмінням викласти свій матеріал усно чи письмово не лише лаконічно й аргументовано, але й захоплююче. Адже захоплення, непідробний азарт – це могутній каталізатор краєзнавчої роботи, надає їй святкового забарвлення.

– Не менш важливим є вміння об'єктивно і критично оцінювати знайдений краєзнавчий матеріал, не "хворіти" на гігантоманію, не підносити дрібний факт до вселенських масштабів.

– Сюди ж відноситься вміння не розкидатися, не хапатися за різнопланову тематику. Бажано на самому початку шляху визначити для себе краєзнавчий напрямок, окреслити певне коло проблем і цілеспрямовано, крок за кроком, йти до поставленої мети.

– Не поспішати з публікаціями, мати терпіння, щоб "відстоявся" краєзнавчий матеріал. Частіше за все потрібні роки, щоб накопичити фактичний матеріал, відповідним чином його систематизувати й осмислити, відсіяти несуттєве, сенсаційне. І вже на цій основі, сформулювавши чітку концепцію, якісно реалізувати її.

– Не бути впертим, амбіційним, коли виявиться, що тобою зроблений хибний висновок. Від помилок ніхто не застрахований, тим більше, коли доводиться бути першовідкривачем.

– У громадському житті не бути краєзнавчим "флюгером", що підлаштовується під потреби поточного моменту. На всі суспільні явища потрібно мати власний погляд, бути мужнім, відстоюючи власні погляди, йдучи, коли потрібно, "проти течії".

– Мати потребу постійно і доброзичливо спілкуватися з колегами-краєзнавцями, взаємно допомагати один одному, уважно студіювати результати роботи інших краєзнавців, щиро радіти їхньому успіху.

– Постійно бути незадоволеним наслідками своєї роботи, прагнути зробити більше і краще.

Ще раз наголосимо: викладені щойно вимоги до особистості краєзнавця, специфіки організації та змісту його праці є суб'єктивна думка автора цих нотаток, вона продиктована, крім усього, власним 50-річним досвідом краєзнавчої роботи. У читачів, які плідно працюють на ниві краєзнавства, цей набір має бути в чомусь індивідуалізований.

Але стрижень у роботі всіх краєзнавців має бути один: виховання у громадян України почуття національної самосвідомості, глибокої поваги до історії, культури, мови, традицій українського народу, а також інших народів, пов'язаних із ним своєю долею, шанобливим ставленням до скарбів рідної природи і культури.

Автор переконаний у тому, що настав час осмислення методологічних, методичних та організаційних засад краєзнавчого творення.

Мазур П. І.

ЛІТЕРАТУРА ПРО П. І. МАЗУРА

1. Гоноболин, Ф. Н. Книга об учителе / Ф. Н. Гоноболин. – М.: Просвещение, 1965. – 259 с.

Є бібліографічні посилання на статтю П. Мазура "О педагогической зоркости".

2. Добромислов, В. А. За творческое применение передового опыта в новом учебном году / В. А. Добромислов // Рус. язык в шк. – 1963. – № 4. – С. 26–32.

П. Мазур. – С. 28.

3. Заливадный, В. Пора содружества / В. Заливадный // Учит. газ. – 1978. – 19 авг.

У статті міститься оцінка діяльності П. Мазура.

4. Загвязинский, В. И. Учитель как исследователь / В. И. Загвязинский. – М.: Знание, 1980 – 96 с.

Про П. Мазура. – С. 14–15.

5. Пеннер, О. В. Географія вивчення і впровадження спадщини В. О. Сухомлинського / О. В. Пеннер // Рад. шк. – 1987. – № 9. – С. 68–70.

Про діяльність П. Мазура. – С. 69.

6. Чоботарь, А. Донецкий феномен / А. Чоботарь // Нар. образование. – 1991. – № 4. – С. 54–58.

П. Мазур. – С. 54.

7. Романько, В. И. Мазур Павел Иванович : [биограф. справка] // Романько, В. И. О краеведах Донетчины / В. И. Романько. – Славянск, 1993. – Вып. 1. – С. 24–26.

8. Шептуха, В. Хранителі пам'яті народної : [про краєзнавців Донеччини, також П. Мазура] / В. Шептуха // Світлиця. – 1993. – 15 жовт. – Дод. до газ. "Донеччина".

9. Романько, В. І. Мазур Павло Іванович : [коротка біогр. довідка] / В. І. Романько // Рідний край. – 1995. – № 1. – С. 178.
10. В. Ш. Отчий світильник / В. Ш. // Донеччина. – 1997. – 11 груд. – Рец. на кн.: Мазур, П. Отчі світильники / П. Мазур. – Донецьк : Укр. культурол. центр, 1997. – 104 с.
11. Романько, В. І. Мазур Павло Іванович : [коротка біогр. довідка] / В. І. Романько // Рідний край. – 1997. – № 2/3, ч. 2. – С. 97.
12. Тронько, П. Т. Відзнака ентузіастів : [оголошена подяка Президії правління Всеукр. спілки краєзнавців, також П. Мазуру] / П. Т. Тронько // Донеччина. – 1997. – 16 січ.
13. Николаев, А. Краевед поправил земляков : Павел Мазур приближает к нам давние годы : [об установлении новой даты открытия школы в с. Малый Янисоль Великоновоселков. р-на] / А. Николаев // Жизнь. – 1998. – 2 окт.
14. Романько, В. "Важке повернення до себе" / В. Романько // Донеччина. – 1998. – 23 квіт. – Рец. на кн.: Мазур П. І. Важке повернення до себе / П. І. Мазур ; Наук.-метод. центр міськ. упр. освіти. – Маріуполь : [б. в.], 1997. – 42 с.
15. Романько, В. І. Мазур Павло Іванович : [коротка біогр. довідка] / В. І. Романько // Рідний край. – 1998. – № 1. – С. 69.
16. Анимица, А. Слово об учителе / А. Анимица // Приазов. рабочий. – 1999. – 10 нояб.
17. Піткін, М. А. Щедрість осіннього ужинку : післямова / М. А. Піткін // Мазур, П. Слід на землі / П. І. Мазур. – Маріуполь, 1999. – С. 45–46.
18. Гайворонський, П. З історії земської медицини : [про нову книжку Павла Мазура] / П. Гайворонський // Донеччина. – 2001. – 22 листоп.

19. Кращими освітянами 2001 року визнано : [в т. ч. П. Мазура – лауреата відзнаки "Струна високого неспокою"] // Освіта. – 2002. – 2–9 січ. (№ 1/2). – С. 4.

20. [П. І. Мазур : коротка біогр. довідка] // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2003 рік / Донец. обл. універс. наук. б-ка ім. Н. К. Крупської. – Донецьк, 2002. – С. 38.

21. Рибаківа, О. В. Не рветься нитка з минулого в майбутнє : передм. / О. В. Рибаківа // Мазур П. Історія Палацу в особах / П. Мазур. – Маріуполь, 2002. – С. 3–4.

22. Джувага, В. Двойной праздник юбіляра / В. Джувага // Ильичевец. – 2003. – 4 окт. (№ 107). – С. 5.

23. Джувага, В. Павлу Мазуру – трижды по двадцать пять! / В. Джувага // Хронос. – 2003. – Сент. (№ 7). – С. 8.

24. Джувага, В. Слово про Вчителя / В. Джувага // Донеччина. – 2003. – 2 жовт.

25. Харабет, В. Слово об авторе : послесл. / В. Харабет // Мазур П. Георгий Костоправ: поэт и гражданин / П. Мазур. – Днепропетровск, 2003. – С. 112–114.

26. Зайцева, Г. Педагоги стали лауреатами : [П. Мазур – лауреат обл. конкурса "Книга Донбасса–2004"] / Г. Зайцева // Приазов. рабочий. – 2004. – 16 июня.

27. Кращими освітянами 2003 року визнано : [в т. ч. П. Мазура – лауреата відзнаки "Малиновий дзвін душі"] // Освіта. – 2004. – 1–7 січ. (№ 1). – С. 9.

28. Пресса и книга Донетчины. На региональном фестивале "Пресса и книга – 2004" были подведены итоги конкурса на лучшую книгу : [среди лауреатов П. Мазур за книгу "Георгий Костоправ: поэт и гражданин"] // Авдеев. вестн. – 2004. – 4 июня.

29. Проценко, А. Мариупольские краеведы – летописцы времени : [в т. ч. П. Мазур] / А. Проценко // Приазов. рабочий. – 2004. – 30 апр.
30. Романько, В. І. Мазур Павло Іванович : [біогр. довідка] // Романко, В. І. Краєзнавці Донеччини : довід. / В. І. Романко. – Слов'янськ, 2004. – Вип. 1. – С. 86–88.
31. Славко, В. Названы победители конкурса "Книга Донбасса – 2004": [среди награжденных П. Мазур за книгу "Георгий Костоправ: поэт и гражданин"] / В. Славко // Веч. Донецк. – 2004. – 5 июня.
32. Чапни, Н. Страницы нашей истории : послесл. / Н. Чапни // Мазур, П. Нить времени / П. Мазур. – Мариуполь, 2004. – С. 5–6.
33. Григор'єв, О. Привітання літераторів [премії ім. Г. Кривди, також П. Мазура] / О. Григор'єв // Світлиця. – 2005. – 23 верес. – Дод. до газ. "Донеччина".
34. Кращими освітянами 2004 року визнано : [в т. ч. П. Мазура – лауреата відзнаки "Залиши мені в спадок думку найвищу"] // Освіта. – 2005. – 5–12 січ. (№ 1). – С. 9.
35. Кузьминков, Л. Нити времени Павла Мазура : [о презентации книги П. И. Мазура "Нить времени"] / Л. Кузьминков // Хронос. – 2005. – Февр. (№ 2). – С. 1–2.
36. Куцева, Е. 16 успешных литераторов : [П. Мазур – лауреат премии им. Г. Кривды] / Е. Куцева // Донбасс. – 2005. – 17 сент.
37. Руденко, М. Безмежні можливості людини : післямова / М. Руденко // Мазур, П. Хочу бути людиною : докум. повість / П. Мазур. – Маріуполь, 2005. – С. 75–77.
38. Руденко, Н. Годы радостных и горьких воспоминаний...: [дана оценка творческой деятельности П. Мазура] / Н. Руденко // Веч. Мариуполь. – 2005. – 30 марта (№ 12). – С. 7 : фото.

39. Романько, В. І. Література донецького краю : посіб. для вчителя / В. І. Романько. – Донецьк : Нац. спілка письмен. України : Журн. "Донбас", 2006. – 264 с.

П. Мазур. – С. 134.

40. Шептуха, В. Повість про краєзнавця : [про книгу П. Мазура "Стандартний роман" часів тоталітаризму] / В. Шептуха // Донеччина. – 2007. – 9 жовт.

41. Романько, В. І. Мазур Павло Іванович – вчитель, краєзнавець / В. І. Романько // Календар знаменних і пам'ятних дат Донецької області. 2008 рік / Донец. обл. універс. наук. б-ка ім. Н. К. Крупської. – Донецьк, 2007. – С. 74–76.

42. Романько, В. Невгасиме світло національної "Просвіти" / В. Романько // Донеччина. – 2007. – 13 лют. – Рец. на кн.: Мазур, П. І. "Просвіта" в Маріуполі : перша половина ХХ століття / П. І. Мазур. – Маріуполь: Азов'є, 2006. – 68 с.

43. Зоц, І. О. Мазур Павло Іванович : [коротка біограф. довідка] // Зоц І. О. Наш "Рідний край" / І. О. Зоц, В. С. Шептуха. – Донецьк : Каштан, 2008. – С. 422.

44. Лащенко, С. Українські лицарі Приазов'я : [про П. Мазура] / С. Лащенко // Крим. світлиця. – 2008. – 13 черв.

45. Романько, В. Напишемо історію міст і сіл Донеччини. Повну і правдиву / В. Романько // Донеччина. – 2008. – 11 квіт.

Згадується ветеран краєзнавчого руху П. Мазур.

46. Руденко, О. Почесно стати почесним / О. Руденко, В. Шептуха // Донеччина. – 2008. – 16 трав.

Серед нагороджених знаком "Почесний краєзнавець Донеччини" П. Мазур.

47. Шептуха, В. Сто сторінок "Рідного краю" / В. Шептуха // Зоц, І. О. Наш рідний край / І. О. Зоц, В. С. Шептуха. – Донецьк, 2008. – С. 16–17.

Про П. Мазура. – С. 16.

48. Зоц, І. О. Наш "Рідний край" : [перелік матеріалів з краєзн. тематики, вміщених у газеті "Донеччина" та її додатку "Світлиці"] / І. О. Зоц, В. С. Шептуха. – Донецьк : Каштан, 2008. – 448 с., 12 с. ілюстр. Бібліографічні статті П. Мазура. – С. 16, 21–25, 29–32, 65–68, 72, 103, 106, 122, 123, 125, 140–141, 150, 151, 153–160, 212–216, 244, 251, 254, 258, 260–274, 302, 332, 345, 347, 380–381, 387, 442.

ДРУКОВАНІ ПРАЦІ П. І. МАЗУРА

1961

49. Мотиви літературної творчості учнів // Питання психології навчання і виховання : зб. – К. : Рад. шк., 1961. – С. 153–154.

50. Мотивы литературно-художественного творчества учащихся // Вопросы психологии. – 1961. – № 4. – С. 125–135.

1962

51. База для нового? : [досвід вивч. поширення передових прийомів пед. праці] / П. Мазур, І. Пірч // Рад. освіта. – 1962. – 6 жовт.

52. Гениальный художник-пейзажист [А. И. Куинджи] // Приазов. рабочий. – 1962. – 25 окт.

53. Исключение из правил // Приазов. рабочий. – 1962. – 21 июля.

54. На общественных началах // Приазов. рабочий. – 1962. – 27 февр.

55. Не теряйте себя! // Учит. газ. – 1962. – 15 дек.

56. Пушкин в Приазовье // Приазов. рабочий. – 1962. – 31 июля ; 2 авг.

57. Талантливый поэт Г. Костоправ // Приазов. рабочий. – 1962. – 8 сент.

58. Творчески использовать опыт липецких школ // Приазов. рабочий. – 1962. – 7 апр.

59. Урок ведет инспектор // Приазов. рабочий. – 1962. – 18 дек.

60. Школьникам глубокие и прочные знания // Приазов. рабочий. – 1962. – 30 авг.

1963

61. Действительно, почему? : [о воспитании школьников] // Учит. газ. – 1963. – 26 сент.

62. Думы о школьном инспекторе // Учит. газ. – 1963. – 26 дек.

63. Мысли восемнадцатилетних : обсуждая итоги года // Учит. газ. – 1963. – 8 авг.

64. О педагогической зоркости // Учит. газ. – 1963. – 19 марта.

65. "Ох, уж эти ребята!" : [новеллы] // Учит. газ. – 1963. – 31 авг.

66. Три года // Приазов. рабочий. – 1963. – 7 сент.

67. Это только начало // Приазов. рабочий. – 1963. – 19 сент.

68. "Я лиру отдал молодежи..." : [к 60-летию со дня рождения Г. А. Костоправа] // Приазов. рабочий. – 1963. – 12 нояб.

1964

69. До питання про роль емоційного впливу в процесі навчання і виховання // Психологія навчання і виховання : зб. – К., 1964. – С. 127–128.

70. Мотивы литературно-художественного творчества учащихся // Творческая работа учащихся в процессе изучения литературы : сб. – М., 1964. – С. 64–74.

71. В гостях – правнучка Кобзаря // Приазов. рабочий. – 1964. – 6 февр.

72. Все в твоих руках, вчитель : нотатки шкільного інспектора // Рад. освіта. – 1964. – 9 верес.

73. 20 лет спустя // Приазов. рабочий. – 1964. – 18 янв.
74. "Здравствуй, жизнь!" : [о поэтич. сб. Г. Костолева] // Приазов. рабочий. – 1964. – 1 февр.
75. Месяц в первом классе // Учит. газ. – 1964. – 20 окт.
76. Неувядаемое "Слово..." // Приазов. рабочий. – 1964. – 4 янв.
77. Откуда все это?.. // Приазов. рабочий. – 1964. – 16 янв.
78. Позаштатный, бойовий : [про роботу шк. Маріуполя] // Рад. освіта. – 1964. – 25 січ.
79. Про що співала птаха... : нотатки шкільного вчителя // Рад. освіта. – 1964. – 3 черв.
80. Розвиток творчої уяви підлітків // Укр. мова і л-ра в шк. – 1964. – № 7. – С. 39–46.
81. Тропинка в жизнь // Учит. газ. – 1964. – 1 дек.
82. Трудные пути : педагогические раздумья // Учит. газ. – 1964. – 19 марта.

1965

83. Воспитание чувств : заметки с областной учительской конференции // Приазов. рабочий. – 1965. – 23 апр.
84. Директор школи опитує учнів // Рад. шк. – 1965. – № 10. – С. 79–83.
85. Керівник школи приходиться в клас // Рад. освіта. – 1965. – 29 верес.
86. Непокорное сердце поэта П. Винтмана // Приазов. рабочий. – 1965. – 9 мая.

87. Смотри в корень // Учит. газ. – 1965. – 25 марта.

88. Что проверять и как проверять // Нар. образование. – 1965. – № 10. – С. 82–83.

1966

89. Мы – красные цветы // Приазов. рабочий. – 1966. – 10 дек.

90. Першокласник запитує... // Рад. освіта. – 1966. – 3 серп.

91. Поговорим о чувствах ребенка // Воспитание школьников. – 1966. – № 2. – С. 37 – 40.

92. Потерянные и найденные секунды // Учит. газ. – 1966. – 12 февр.

1967

93. Високе покликання // Рад. освіта. – 1967. – 21 лип.

94. "Когда страна прикажет..." : ["красные" следопыты Мариуполя] // Приазов. рабочий. – 1967. – 4 апр.

95. Неслучайные случайности // Воспитание школьников. – 1967. – № 2. – С. 19–20.

96. Нет, не "наблюдатель" // Учит. газ. – 1967. – 23 марта.

97. От первого до десятого // Военные знания. – 1967. – №11. – С. 26–27.

98. Сердце на ладони : [о донец. обл. пед. чтениях] // Приазов. рабочий. – 1967. – 14, 15 марта.

99. [Учень] – співавтор педагогічного пошуку // Рад. освіта. – 1967. – 18 жовт.

100. "Храбрейшему из храбрых..." : [о Герое Советского Союза, контр-адмирале Н. А. Луние] // Приазов. рабочий. – 1967. – 18 нояб.

1968

101. Виховання почуттів // Рад. шк. – 1968. – № 3. – С. 43–48.
102. Еще одна страница : [о развитии культуры г. Мариуполя] // Приазов. рабочий. – 1968. – 29 мая.
103. Живет рядом учитель // Нар. образование. – 1968. – № 6. – С. 84–87.
104. Комдив Базаров [В. К.] // Приазов. рабочий. – 1968. – 26, 27 дек.
105. На третьем фронте : [пед. мастерство учителя] // Приазов. рабочий. – 1968. – 13 дек.
106. О преемственности в работе детского сада и школы // Дошк. воспитание. – 1968. – № 10. – С. 25–26.
107. Память сердца : [о книге Л. Черкашиной "В нашем городе"] // Приазов. рабочий. – 1968. – 29, 31 мая.
108. Первый росток : [история развития шк. Мариуполя] // Приазов. рабочий. – 1968. – 8 мая.
109. Письмо комдива [В. К. Базарова] // Приазов. рабочий. – 1968. – 28 сент.
110. Рапорт адмирала [Н. А. Лунина] // Комс. знамя. – 1968. – 20 фев.
111. Сердце на ладони // Приазов. рабочий. – 1968. – 23, 24 авг. – (Семья, школа, общественность).
112. Солдат всегда солдат : [о пед. мастерстве учителя О. А. Гордеева] // Приазов. рабочий. – 1968. – 17 февр.
113. Сорок две страницы про любовь : лирич. репортаж // Приазов. рабочий. – 1968. – 18 апр.

114. Товарищ контр-адмирал [Н. А. Лунин] // Соц. Донбасс. – 1968. – 14 февр.

115. Условие жизни : [об учителе школы рабочей молодежи № 11 г. Мариуполя Ф. И. Степанове] // Приазов. рабочий. – 1968. – 31 янв.

116. Учительница [М. А. Стародубцева] // Приазов. рабочий. – 1968. – 18 июня.

1969

117. Годы войны : мысли над книгой [мемуаров Героя Советского Союза Н. Г. Кузнецова "Накануне"] // Приазов. рабочий. – 1969. – 18 янв.

118. Затронуть тонкую струну // Учит. газ. – 1969. – 27 марта.

119. Мужеству [учителя] награда // Приазов. рабочий. – 1969. – 13 июня.

120. Педагогическое воображение // Учит. газ. – 1969. – 12 авг.

121. Яблоневая ветка // Воспитание школьников. – 1969. – № 3. – С. 37.

1970

122. Високе покликання // Народний учитель : зб. – К., 1970. – С. 262–266.

123. І розумом і серцем // Народний учитель : зб. – К., 1970. – С. 220–226.

124. Азбука боротьбы // Приазов. рабочий. – 1970. – 9 июня.

125. Во имя будущего : [о директоре шк. № 51 г. Мариуполя Г. И. Шаповалове] // Приазов. рабочий. – 1970. – 16 сент.

126. Всегда готов! // Приазов. рабочий. – 1970. – 10 июля. – (К 50-летию Всесоюзной пионерской организации).

127. Дневник педагога // Учит. газ. – 1970. – 21 февр.
128. Железный закон : [из истории пионер. орг. г. Мариуполя] // Приазов. рабочий. – 1970. – 22 авг.
129. Красная армия всех сильнее // Приазов. рабочий. – 1970. – 9 марта.
130. Мирное лето // Приазов. рабочий. – 1970. – 23 янв.
131. Мужество не знает смерти : [о Н. А. Луние] // Приазов. рабочий. – 1970. – 8 дек.
132. На смену старшим // Приазов. рабочий. – 1970. – 20 февр.
133. Первое звено : [о подготовке учеников к выбору профессии] // Приазов. рабочий. – 1970. – 17 июня.
134. Первые пять минут [урока] // Учит. газ. – 1971. – 1 окт.
135. Первый детский театр // Приазов. рабочий. – 1970. – 14 авг.
136. Першокласникам про професії // Рад. освіта. – 1970. – 9 верес.
137. Психологічний аналіз педагогічної діяльності вчителя // Рад. шк. – 1970. – № 5. – С. 59–64.
138. Февральские ветры // Приазов. рабочий. – 1970. – 19 мая.
139. Эмоции, эстетика, математика // Приазов. рабочий. – 1970. – 23 авг. – (К августовским освещением учителей).

1971

140. В ногу со старшими // Приазов. рабочий. – 1971. – 12, 13 окт.
141. Во имя будущего : [история шк. Мариуполя, 1921–1922 гг.] // Приазов. рабочий. – 1971. – 31 окт.

142. Гражданская зрелость // Учит. газ. – 1971. – 15 июня.

143. Единая трудовая... : [у истоков создания шк. Мариуполя] // Приазов. рабочий. – 1971. – 24, 25, 27–29 авг.

144. Мера трудности // Нар. образование. – 1971. – № 12. – С. 71–74.

145. Нестандартні задачі як засіб проблемного навчання // Почат. шк. – 1971. – № 12. – С. 37–40.

146. Перекоп : [из истории пионер. орг. г. Мариуполя] // Приазов. рабочий. – 1971. – 26 февр.

147. Пионерская республика : [из истории пионер. орг. г. Мариуполя] // Приазов. рабочий. – 1971. – 19 февр.

148. Путем прогресса : [история Мариуполя] // Приазов. рабочий. – 1971. – 10 окт.

149. С учетом индивидуальности // Учит. газ. – 1971. – 17 авг.

1972

150. Содружество науки и педагогической практики – одно из условий эффективности научно-педагогических исследований // Всесоюзный семинар по методологии педагогики и методике педагогических исследований : сб. – М., 1972. – С. 28–29.

151. "Трудный": задание 29 // Натанзон Э. Ш. Приемы педагогического воздействия / Э. Ш. Натанзон. – М., 1972. – С. 74–76.

152. Время в "упряжке" : беседа для родителей // Приазов. рабочий. – 1972. – 7 марта.

153. Не опоздать! // Учит. газ. – 1972. – 12 сент.

154. Режим дня школьника // Приазов. рабочий. – 1972. – 27 мая.

155. Симфонія звитяг і перемог // Рад. освіта. – 1972. – 13 груд.

156. Слушайте революцию! : [по страницам газ. "Известия Мариупольского ревкома и парткома"] // Приазов. рабочий. – 1972. – 5 мая.

157. Утро социализма // Приазов. рабочий. – 1972. – 16 мая.

158. Учились азбуке революции // Приазов. рабочий. – 1972. – 1 мая. – (К 50-летию пионерской организации).

1973

159. Азбука организованности : тематич. план работы кружка "НОТ младшего школьника". – Донецк : [б. и.], 1973. – 6 с.

160. Роздуми про сучасного вчителя. – К. : Знання, 1973. – 56 с.

161. Азбука организованности : беседы для родителей // Приазов. рабочий. – 1973. – 5 янв.

162. Ознайомлення учнів з елементами раціональної організації навчання // Почат. шк. – 1973. – № 1. – С. 72–75.

163. Петя и время // Семья и шк. – 1973. – № 10. – С. 31–34.

164. Чуття часу // Рад. Україна. – 1973. – 18 трав.

1974

165. Біля джерел педагогічної майстерності // Почат. шк. – № 3. – С. 70–74.

166. Быть внимательным : советы родителям // Приазов. рабочий. – 1974. – 4 июня.

167. Воспитывать черты гражданственности : младший школьник и газета // Приазов. рабочий. – 1974. – 6 окт.

168. Командир "К-21" [контр-адмирал Н. А. Лунин] // Приазов. рабочий. – 1974. – 28 авг.

169. Невнимательность : наблюдения учителя // Семья и шк. – 1974. – № 9. – С. 18–19.

170. НОТ младшего школьника // Нар. образование. – 1974. – № 11. – С. 123–126.

171. Основы трудовой культуры // Нач. шк. – 1974. – № 1. – С. 84–86.

172. Раскрывая страницы газеты // Учит. газ. – 1974. – 12 нояб.

173. Свободное время : советы педагогам // Приазов. рабочий. – 1974. – 1 сент.

174. Сердце, отданное детям : [Мариуп. гор. конф., посвящ. В. А. Сухомлинскому] // Приазов. рабочий. – 1974. – 15 янв.

175. Советуюсь с Ушинским : к педагогическим чтениям // Приазов. рабочий. – 1974. – 4, 5 янв.

176. Учитель учителей [К. Д. Ушинский] // Учит. газ. – 1974. – 2 марта.

177. Ценить минуты // Нач. шк. – 1974. – № 5. – С. 19–23.

178. Черта характера – деловитость // Учит. газ. – 1974. – 23 мая.

1975

179. Ознакомление младших школьников с элементами рациональной организации труда // Единство обучения и воспитания в процессе трудовой подготовки молодежи : сб. – М., 1975. – С. 96–101.

180. Алгоритми організованності // Почат. шк. – 1975. – № 10. – С. 71–75.

181. Цена каждого дня // Учит. газ. – 1975. – 28 окт.

182. Что рождает формализм // Учит. газ. – 1975. – 7 янв.

1976

183. О формировании у младших школьников навыков рациональной организации труда // Обучение основам НОТ как средству трудового воспитания учащихся : сб. – М., 1976. – С. 124–127.

184. Азбука организованности // Учит. газ. – 1976. – 16 окт.

185. Библиотечні уроки // Почат. шк. – 1976. – № 6. – С. 83–86.

186. О психическом состоянии учащихся на уроке труда // Шк. и пр-во. – 1976. – № 4. – С. 20–23.

187. Профориентация – дело творческое // Приазов. рабочий. – 1976. – 12 июня.

188. Школьный порог – проходная завода // Учит. газ. – 1976. – 16 марта.

189. Эти разные ученики... // Приазов. рабочий. – 1976. – 17 марта.

1977

190. В поисках эффективности // Учит. газ. – 1977. – 12 марта.

191. Діалог. Ваша позиція? // Рад. освіта. – 1977. – 19 берез.

192. "Положить себя под микроскоп..." // Приазов. рабочий. – 1977. – 12 февр.

193. Ремень или пряник // Приазов. рабочий. – 1977. – 15 янв.

194. Система предупредительного контроля за подготовкой учителя к уроку // Нар. образование. – 1977. – № 12. – С. 72–77.

195. Уместная разрядка // Нар. образование. – 1977. – № 10. – С. 85–86.

1978

196. Временно... и на всю жизнь // Приазов. рабочий. – 1978. – 24 июня. – (Из класса школьного в рабочий класс).

197. Две ступени системы : [опыт работы учителей г. Мариуполя] // Приазов. рабочий. – 1978. – 14 нояб.

198. Дорога в жизнь : [о выпускниках шк. Ильичев. р-на г. Мариуполя] // Приазов. рабочий. – 1978. – 30 июня.

199. Заводська лабораторія профорієнтації // Рад. шк. – 1978. – № 11. – С. 62–65.

200. "Изыскать средства!.." : [из истории нар. образования г. Мариуполя] // Приазов. рабочий. – 1978. – 8 авг.

201. Лично ответственна : [о работе учителя Н. Н. Вердель] // Приазов. рабочий. – 1978. – 20 окт.

202. Наследники : [о педагоге И. И. Павлове] // Приазов. рабочий. – 1978. – 19 авг.

203. Наследники Макара Мазая // Учит. газ. – 1978. – 2 февр.

204. Начало : [из истории нар. образования в г. Мариуполе] // Приазов. рабочий. – 1978. – 1 авг.

205. Номер школы : [о системе воспитания школьников] // Приазов. рабочий. – 1978. – 27 окт.

206. Обыкновенная история // Приазов. рабочий. – 1978. – 1 окт.

207. Осторожно: стереотип! // Учит. газ. – 1978. – 24 янв.

208. Поради Н. К. Крупської піонерам і школярам // Почат. шк. – 1978. – № 2. – С. 4–6.

209. Профессиональная консультация учащихся // Шк. и пр-во. – 1978. – № 1. – С. 9–12.

210. Путь в рабочие // Комсомолец Донбасса. – 1978. – 8, 9 авг.
211. Связь времен : [из истории образования г. Мариуполя] // Приазов. рабочий. – 1978. – 23 авг.
212. Седьмое чувство // Нач. шк. – 1978. – № 3. – С. 75–79.
213. Сердца, отданные детям : [Януш Корчак и В. А. Сухомлинский] // Нач. шк. – 1978. – № 9. – С. 81–83.
214. Те саме // Приазов. рабочий. – 1978. – 29 июня.
215. Советуюсь с А. С. Макаренко о выборе профессии // Шк. и пр-во. – 1978. – № 3. – С. 9–14.
216. Составные комплекса : [общеобразоват. шк. г. Мариуполя] // Приазов. рабочий. – 1978. – 10 дек.
217. У истоков личности // Учит. газ. – 1978. – 28 нояб.
218. Хочу быть металлургом! // Рад. Донеччина. – 1978. – 26 трав.
219. Чудо без чудес: детский сад и школа – единый процесс // Приазов. рабочий. – 1978. – 18 июля.

1979

220. Азбука организованности : уроки НОТ в 4 классе : метод. указания / Донец. обл. отд-ние пед. о-ва УССР. – Донецк : [б. и.], 1979. – 80 с.
221. В боевом строю // Приазов. рабочий. – 1979. – 13 янв.
222. Героизм будней : [обсуждение книг Л. И. Брежнева] // Учит. газ. – 1979. – 20 янв.
223. Дети семьи трудовой // Комсомолец Донбасса. – 1979. – 4, 5, 6 мая.

224. "Здравствуйте, дети!" // Учит. газ. – 1979. – 6 сент.

225. "И красный галстук рядом..." // Комс. знамя. – 1979. – 18 мая.

226. Истоки : [проблемы общеобразоват. шк. г. Мариуполя] // Приазов. рабочий. – 1979. – 20 янв.

227. Наследники // Учит. газ. – 1979. – 29 нояб.

228. "Посоветуйте нам..." // Приазов. рабочий. – 1979. – 13 марта.

229. Сентябрьские заботы // Учит. газ. – 1979. – 20 сент.

230. Суровая проза войны : [о контр-адмирале Н. А. Луние] // Приазов. рабочий. – 1979. – 4 марта.

231. Такое важное умение – поправить // Под знаменем ленинизма. – 1979. – № 11. – С. 35–36.

232. Шесть дней дружбы в июне // Комсомолец Донбасса. – 1979. – 8, 10 июля.

1980

233. Будущая смена "Азовстали" // Комсомолец Донбасса. – 1980. – 3 сент.

234. Завтра идти дальше // Учит. газ. – 1980. – 24 мая.

235. Лицо поколений // Учит. газ. – 1980. – 14 июня.

236. Мастерство на грани искусства // Приазов. рабочий. – 1980. – 5 февр.

237. Ровесники века : [о комс. орг. Мариупольского металлургического комбината им. Ильича] // Комсомолец Донбасса. – 1980. – 9, 15, 16, 18, 19, 25, 30 апр.

238. Творчество воспитывается трудом // Рабочая газ. – 1980. – 23 мая.

239. Школа хозяйствования // Приазов. рабочий. – 1980. – 31 мая.

1981

240. Азовстальский характер // Комсомолец Донбасса. – 1981. – 11 янв.

241. Кроки вгору // Рад. освіта. – 1981. – 28 жовт.

242. Мы оптимисты действия // Учит. газ. – 1981. – 16 июня.

243. От сентября до сентября // Комсомолец Донбасса. – 1981. – 22, 24 нояб.

244. Повернена радість // Рад. шк. – 1981. – № 5. – С. 18–25.

245. Школа пропагандиста Медведевой // Приазов. рабочий. – 1981. – 25 янв.

1982

246. Катится, катится голубой вагон... // Салютует пионерия : сб. – Донецк, 1982. – С. 58–62.

247. Счастье трудных дорог // Комсомолец Донбасса. – 1982. – 3 окт.

248. Уроки Сухомлинского // Комсомолец Донбасса. – 1982. – 12 сент.

249. Храбрейшему из храбрых : [о контр-адмирале Н. А. Луние] // Комсомолец Донбасса. – 1982. – 10 февр.

250. Школьники изучают биографии дедов и отцов // Воспитание школьников. – 1982. – № 1. – С. 25–27.

1983

251. В учителі – за покликанням! // Рад. шк. – 1983. – № 11. – С. 17–23.
252. Видеть перспективу // Учит. газ. – 1983. – 19 июля.
253. Девиз – поиск // Приазов. рабочий. – 1983. – 17 мая.
254. Имя свое – помни // Комсомолец Донбасса. – 1983. – 20 апр.
255. Испытание на прочность // Комсомолец Донбасса. – 1983. – 18 янв.
256. Наследники // Комсомолец Донбасса. – 1983. – 7 окт.
257. Опорные школы // Соц. Донбасс. – 13 марта.
258. Учитель фізкультури // Рад. шк. – 1983. – № 2. – С. 86–91.
259. Что передаем в наследство // Учит. газ. – 1983. – 13 окт.

1984

260. "...Готов служить народной школе" : [о просветителе Н. А. Корфе] // Комсомолец Донбасса. – 1984. – 3 июля.
261. Единомышленник и последователь К. Д. Ушинского [Н. А. Корф] // Сов. педагогика. – 1984. – № 8. – С. 109–113.
262. Животворне джерело // Рад. освіта. – 1984. – 19 черв.
263. С учетом требований времени // Нар. образование. – 1984. – № 7. – С. 35–37.
264. Счастье не по наследству // Комсомолец Донбасса. – 1984. – 25 нояб.
265. У пам'ять Миколи Корфа // Рад. Донеччина. – 1984. – 8 лип.

266. Ученик, воспитай в себе учителя // Комс. знамя. – 1984. – 1 сент.

267. Учитель – воспитай учителя // Шк. и пр-во. – 1984. – № 3. – С. 49–52.

268. Школа смотрит в завтра // Комс. знамя. – 1984. – 27 янв.

1985

269. В учителя – по призванию! // Методические рекомендации по организации трудового обучения, воспитания и профориентации : сб. – Донецк, 1985. – С. 56–61.

270. Взять – не руку протянуть // Учит. газ. – 1985. – 18 июля.

271. Голос учительской совести // Нар. образование. – 1985. – № 10. – С. 71–74.

272. Мне – шестнадцать! // Комсомолец Донбасса. – 1985. – 1 янв.

273. Мы ищем таланты... // Комс. знамя. – 1985. – 5 мая.

274. Незабутній керівник і друг [М. О. Корф] // Рад. шк. – 1985. – № 4. – С. 85–88.

275. О вкусах не только спорят // Шк. и пр-во. – 1985. – № 3. – С. 44–45.

276. Призвание – учитель // Соц. Донбасс. – 1985. – 28 янв.

277. С заботой о педагогической смене // Нач. шк. – 1985. – № 2. – С. 45–48.

278. Сталеварка // Комсомолец Донбасса. – 1985. – 1 марта.

1986

279. В чьи руки эстафету передать? // Вожатый. – 1986. – № 10. – С. 37–41.

280. Контрольная для активиста // Комс. знамя. – 1986. – 11 мая.
281. Мои коллеги // Комсомолец Донбасса. – 1986. – 22 янв.
282. Острые углы ключевой проблемы // Соц. Донбасс. – 1986. – 8 авг.
283. Право на творчество // Правда Украины. – 1986. – 5 окт.
284. Стойкий дефицит // Учит. газ. – 1986. – 14 окт.
285. Утверджувати покликання // Рад. шк. – 1986. – № 5. – С. 16–19.
286. Экологическое воспитание школьников в процессе ориентации их на педагогическую работу // Химия в шк. – 1986. – № 4. – С. 32–34.

1987

287. Уйти от шаблона // Политклубы : опыт и проблемы : сб. – Донецк, 1987. – С. 21–28.
288. Вторая грамотность // Соц. Донбасс. – 1987. – 17 янв.
289. Закон нашей жизни // Нар. образование. – 1987. – № 10. – С. 74–79.
290. Сімейна хроніка // Рад. Донеччина. – 1987. – 3 черв.
291. Скажи, хто твій друг // Зірка. – 1987. – 8 січ.
292. Спадкоємці // Зірка. – 1987. – 30 квіт.
293. Усе знати, все бачити, все вміти... // Рад. шк. – 1987. – № 9. – С. 71–76.
294. Учням про шкільну реформу // Почат. шк. – 1987. – № 9. – С. 18–22.

295. Хто засвічує "зірки?" // Рад. освіта. – 1987. – 13 лют.

1988

296. Путь обновления // Школа : перестройка жизнью. – Донецк, 1988. – С. 51–57.

297. А у нас п'ятиденка // Комсомолец Донбасса. – 1988. – 29 нояб.

298. Буяй, розкута думка! : школа: шляхи перебудови // Рад. Донеччина. – 1988. – 7 лют.

299. Ключевое слово "противоречие" // Нар. образование. – № 4. – С. 72–74.

300. Мати позицію. Відстояти позицію : [піонер. клуб "Діалог"] // Зірка. – 1988. – 13 трав.

301. Медальні парадокси // Рад. освіта. – 1988. – 15 лип.

302. Недуг торможения // Комс. правда. – 1988. – 16 янв.

303. Предисловие // Нар. образование. – 1988. – № 4. – С. 72–74.

304. Психологическое обеспечение // Соц. Донбасс. – 1988. – 18 окт.

305. Самое важное, самое главное // Комс. знамя. – 1988. – 27 авг.

306. Школа Олега Литвинова : [о передовом опыте пропагандиста] // Приазов. рабочий. – 1988. – 20 дек.

1989

307. Где твои корни? // Строитель коммунизма. – 1989. – 5 дек.

308. Жизнь на предел!.. // Строитель коммунизма. – 1989. – 1 июня.

309. Не навязывать истину, а убеждать // Рабочая газ. – 1989. – 10 марта.

310. Педагогічні етюди // Почат. шк. – 1989. – № 7. – С. 31–45.

311. Первоцвет : опыт руководства детским поэтическим творчеством // Нач. шк. – 1989. – № 3. – С. 26–32.

312. Преодоление // Правда Украины. – 1989. – 16 февр.

313. Секреты хозяйствования постигают слушатели в университете технико-экономических знаний // Приазов. рабочий. – 1989. – 8 марта.

314. Содружество // Под знаменем ленинизма. – 1989. – № 11. – С. 65–67.

315. Сотворившие себя // Нар. образование. – 1989. – № 4. – С. 94–96.

316. У режимі діалогу // Рад. освіта. – 1989. – 16 черв.

317. Учитель словесности // Строитель коммунизма. – 1989. – 15 авг.

318. Чи вмієте ви дихати // Рад. освіта. – 1989. – 13 жовт.

319. "Я, юный Спартак..." // Вожатый. – 1989. – № 5. – С. 30–32.

1990

320. "Важкий" день // Рад. освіта. – 1990. – 5 січ.

321. Вибір : [про концепцію освіти України] // Зірка. – 1990. – 28 верес.

322. Вогненна купіль // Будівник комунізму. – 1990. – 26 черв.

323. Гімназія? А чому б і ні... // Рад. Донеччина. – 1990. – 7 груд.

324. Діалог // Рад. освіта. – 1990. – 13 берез.
325. Жива вода й замулена криниця // Зірка. – 1990. – 13 квіт.
326. За крок до провалля // Рад. освіта. – 1990. – 31 лип.
327. Куда же нам без логіки // Соц. Донбасс. – 1990. – 13 юня.
328. Милосердна педагогіка // Рад. Донеччина. – 1990. – 22 листоп.
329. Огненная купель // Строитель коммунизма. – 1990. – 5 юня.
330. Там, где прадеды ходили // Строитель коммунизма. – 1990. – 28 юля.

1991

331. "Віком не обмежується..." // Зірка. – 1991. – 11 січ.
332. Де сила панує, там правда мовчить // Зірка. – 1991. – 15 берез.
333. Діти наші, діти... // Сіл. Донеччина. – 1991. – 3 серп.
334. Надійний помічник // Рад. шк. – 1991. – № 6. – С. 35–38.
335. Народна педагогіка // Сіл. Донеччина. – 1991. – 21 січ.
336. Не соромтесь бути добрими! // Зірка. – 1991. – 21 черв.
337. Остаємся друзями // Нар. образование. – 1991. – № 7. – С. 51–53.
338. Слово про рідну школу // Сіл. Донеччина. – 1991. – 31 серп.
339. Солдати сорок першого // Сіл. Донеччина. – 1991. – 18, 19, 25, 28 черв. ; 2 лип.

340. Уроки діда Григорія // Сіл. Донеччина. – 1991. – 23 берез.

341. Чому болить душа... // Сіл. Донеччина. – 1991. – 25 трав.

342. Школа українського відродження // Життя Лебединщини. – 1991. – 26, 28 груд.

1992

343. Бренькнула кобза на все село лунко : [укр. фольклор] // Зірка. – 1992. – 10 лип.

344. До булави треба голови // Голос України. – 1992. – 26 черв. (№ 119). – С. 12–13.

345. Те саме // Сіл. Донеччина. – 1992. – 30 квіт. ; 16, 23 трав.

346. До свого роду хоч через воду : [дит. фольклор] // Зірка. – 1992. – 19 черв.

347. Заметки с уроков химии Л. В. Сальниковой // Химия в шк. – 1992. – № 3/4. – С. 37–40.

348. Красота врятує світ. А хто врятує красоту? // Зірка. – 1992. – 2 жовт.

349. Мистецтво бути дідом // Сіл. Донеччина. – 1992. – 22 лют.

350. Міфи і міфотворці // Сх. часоп. – 1992. – 2 жовт.

351. На перехресті віків // Сх. часоп. – 1992. – 7 серп.

352. Одного корення... : [дослідж. родоводів] // Зірка. – 1992. – 30 жовт.

353. Отчі світильники // Голос України. – 1992. – 1 верес. (№ 165). – С. 12–13.

354. Прости нас, Тарасе... // Зірка. – 1992. – 11 груд.

355. Степ та воля – козацька доля // Донеччина. – 1992. – 17 верес.

356. "...Та дрібні листи пише..." // Сх. часоп. – 1992. – 6 лип.

357. Школа українського відродження // Рідна шк. – 1992. – № 7/8. – С. 7–13.

358. Шлях на Голгофу // Сх. часоп. – 1992. – 11, 12 листоп.

1993

359. А ми тую козацьку славу збережемо // Донеччина. – 1993. – 16 берез.

360. Васько : [спогади про друга] // Зірка. – 1993. – 28 трав.

361. Відгук на відгук [Г. Монастиренка на статтю В. Романька "Перші рудознавці Донбасу"] // Донеччина. – 1993. – 30 берез.

362. Діти сонця і весни : [дитяча орг. "Пласт"] // Зірка. – 1993. – 17 верес.

363. Діти України. Виключне благо : [про мандрівника Миколу Пржевальського] // Донеччина. – 1993. – 13 жовт.

364. Діти України. Дівчина на мініатюрі : [княжна Феодулія (Єфросінія Суздальська)] // Донеччина. – 1993. – 7 жовт.

365. Діти України. Дух свободи : [про худож. Іллю Репіна] // Донеччина. – 1993. – 14 жовт.

366. Діти України. "Здорово, хлопці-молодці..." : [про скульптора Івана Мартоса] // Донеччина. – 1993. – 7 жовт.

367. Діти України. Лампада догоріла : [про вченого Миколу Кібальчича] // Донеччина. – 1993. – 14 жовт.

368. Діти України. Лауреати : [про вченого Іллю Мечникова] // Донеччина. – 1993. – 14 жовт.

369. Діти України. На переломі : [про першого президента УАН Володимира Вернадського] // Донеччина. – 1993. – 13 жовт.

370. Діти України. На Севастопольських бастіонах : [про адмірала Павла Нахімова] // Донеччина. – 1993. – 30 верес. ; 13, 14 жовт.

371. Діти України. "Не бійся нічого!.." : [про радника царя Петра I Феофана Прокоповича] // Донеччина. – 1993. – 7 жовт.

372. Діти України. Оборонець української школи : [про педагога Костянтина Ушинського] // Донеччина. – 1993. – 30 верес. ; 7, 13, 14, 21 жовт.

373. Діти України. "Скрижаль ненаписана" : [про вчителя Симеона Полоцького] // Донеччина. – 1993. – 7 жовт.

374. Діти України. Сліди забуття : [про рос. письменника Федора Достоєвського] // Донеччина. – 1993. – 30 верес.

375. Діти України. Повість про життя : [про рос. письменника Костянтина Паустовського] // Донеччина. – 1993. – 30 верес.

376. Діти України. Приборканий орел : [про гетьмана Петра Дорошенка] // Донеччина. – 1993. – 30 верес.

377. Діти України. "Туда, туда стремлюся я душою" : [про рос. письменника Олексія Толстого] // Донеччина. – 1993. – 30 верес.

378. Діти України. "Учись, і будеш, як Остроградський" : [про вченого Василя Остроградського] // Донеччина. – 1993. – 13 жовт.

379. Діти України. Шлях до зірок : [про конструктора Костянтина Ціолковського] // Донеччина. – 1993. – 14 жовт.

380. Зоя – Євпраксія : [про Євпраксію, онуку князя Володимира Мономаха] // Світлиця. – 1993. – 20 серп. – Дод. до газ. "Донеччина".

381. І знову Времівка // Сх. часоп. – 1993. – № 3. – 16–28 лют.

382. Концепція освіти : альтернативні навчальні заклади // Донеччина. – 1993. – 20 жовт.

383. Не ходи по хаті, не буди дитяті... : [дит. фольклор] // Зірка. – 1993. – 2 квіт.

384. Онуки Дажбога // Сх. часоп. – 1993. – 27 лип.

385. Розправа. Переселення греків в степи Приазов'я // Голос України. – 1993. – 24 лют.

386. Символ козацької республіки // Донеччина. – 1993. – 17 листоп.

387. Українське православ'є // Сх. часоп. – 1993. – 1–15 черв.

388. Шевченко: і лірик, і фізик // Зірка. – 1993. – 12 берез.

389. Шлях на Голгофу // Рідна шк. – 1993. – № 5. – С. 4–7.

390. Щоб не зазнати злої долі // Почат. шк. – 1993. – № 1. – С. 53–55.

391. Яничари // Зірка. – 1993. – 25 черв.

1994

392. Радість учити і вчитись / Наук.-метод. центр упр. освіти. – Маріуполь : [б. в.], 1994. – 78 с.

393. Батько і син : [Смотрицькі] // Зірка. – 1994. – 14 жовт.

394. Біля джерел творчості // Зірка. – 1994. – 29 лип.

395. Брати Наливайки // Зірка. – 1994. – 4 листоп.

396. Гомер греків Приазов'я [Л. Хонагбей] // Донеччина. – 1994. – 31 серп.

397. Діти України : [про вченого Стефана Яворського] // Донеччина. – 1994. – 14 квіт.

398. Діти України. Батько і син : [про худож. Дмитра Левицького] // Донеччина. – 1994. – 20 квіт.

399. Діти України. Брати Безбородьки : [про держ. діяча Олександра Кушляєва-Безбородька] // Донеччина. – 1994. – 23 берез.

400. Діти України. Діалог : [про поетесу Анну Ахматову] // Донеччина. – 1994. – 14 квіт.

401. Діти України. Дядько Гіляй : [про письменника Володимира Гіляровського] // Донеччина. – 1994. – 16 берез.

402. Діти України. Земляки : [Про діда Миколи Яновського Остапа Гоголя] // Донеччина. – 1994. – 20 квіт.

403. Діти України. Земляки : [про худож. Олексія Венеціанова] // Донеччина. – 1994. – 20 квіт.

404. Діти України. Земляки : [про рос. письменника Григорія Мачтета] // Донеччина. – 1994. – 24 берез.

405. Діти України. "Молися, сину, за Вкраїну..." : [про філософа Данила Велланського] // Донеччина. – 1994. – 20 квіт.

406. Діти України. "Молися, сину, за Вкраїну..." : [про філософа Сергія Бердяєва] // Донеччина. – 1994. – 23 берез.

407. Діти України. "Молися, сину, за Вкраїну..." : [про філософа Панфіла Юркевича] // Донеччина. – 1994. – 23 берез.

408. Діти України. На крилах чайки : [про композитора Петра Чайковського] // Донеччина. – 1994. – 24 берез.

409. Діти України. Нащадки гетьмана : [про рос. письменника А. Погорельського] // Донеччина. – 1994. – 23 берез.

410. Діти України. "Не было, нет и быть не может..." : [про держ. діяча Петра Валуєва] // Донеччина. – 1994. – 23 берез.

411. Діти України. Поборник самостійної української церкви : [про діяча Рос. православ. церкви Димитрія Ростовського] // Донеччина. – 1994. – 16 берез.

412. Діти України. Погляд на Захід : [про пол. письменника Ярослава Івашкевича] // Донеччина. – 1994. – 14 квіт.

413. Діти України. Погляд на Південь : [про засновника сербської національної драми Михайла (Мануїла) Козачинського] // Донеччина. – 1994. – 14 квіт.

414. Діти України. Погляд на Південь : [про мандрівника Василя Григоровича-Барського] // Донеччина. – 1994. – 20 квіт.

415. Діти України. Погляд на Південь : [про освітянина Георгія Гуца] // Донеччина. – 1994. – 20 квіт.

416. Діти України. Туга : [про живописця Володимира Боровиковського] // Донеччина. – 1994. – 20 квіт.

417. Діти України. Туга за українським степом: [про просвітителя Миколу Корфа] // Донеччина. – 1994. – 24 берез.

418. Злочин // Зірка. – 1994. – 20 трав. ; 24 черв. ; 22 лип.

419. Іван Мазепа: "Озмітися всі за руки..." : [наук. конф., присвяч. гетьману І. Мазепі] // Донеччина. – 1994. – 24 листоп.

420. Каяття: [про М. Волошина, рос. поета] // Зірка. – 1994. – 14 січ.

421. Крилата мрія : вона кличе юних орнітологів // Донеччина. – 1994. – 22 верес.

422. Народ – вихователь, народ – педагог // Почат. шк. – 1994. – № 4. – С. 21–23.

423. Нацмени на рідній землі – ось хто ми, або Як я знову став українцем // Подолія. – 1994. – 10 верес.

424. Не будемо цуратись наших пращурів – синів Дажбога // Рідна шк. – 1994. – № 5. – С. 14–16.

425. Останній подвиг [Г. Костоправ] // Донеччина. – 1994. – 23 серп.

426. Привіт, газето! ["Зірка"] // Зірка. – 1994. – 24 черв.

427. "Реве та стогне Дніпр широкий" // Донеччина. – 1994. – 18 трав. ; 29 черв. ; 14 лип.

428. Родоводи знаменитих людей Росії сягають Великого Лугу // Козац. край. – 1994. – Жовт. (№ 10). – С. 4.

429. Світ такий гарний : [подорож до Греції] // Зірка. – 1994. – 15 лип.

430. Тим, хто прийде після нас : [про красн. здобутки В. Романька] // Донеччина. – 1994. – 10 листоп.

431. Три гетьмани [П. Конашевич-Сагайдачний, Б. Хмельницький, І. Мазепа] : іст. хроніка // Козац. край. – 1994. – Трав. (№ 5). – С. 6 ; Черв. (№ 6). – С. 6 ; Лип. (№ 7). – С. 6.

432. Триєдина любов : [юні натуралісти на "Кам'яній Могилі"] // Донеччина. – 1994. – 17 лют.

433. Хай море сердито піниться // Зірка. – 1994. – 12 серп.

434. Шлях, що веде до храму // Почат. шк. – 1994. – № 6. – С. 10–13.

1995

435. В учителя – по призванню : [буклет] / Донец. обл. отд-ние пед. о-ва УССР. – Донецк : [б. и.], 1995. – 8 с.

436. "Пласт" – українська скаутська організація / Наук.-метод. центр упр. освіти. – Маріуполь : [б. в.], 1995. – 13 с.
437. "...А то сирота, що долі не має" : [про дітей-сиріт] // Зірка. – 1995. – 9 черв.
438. Дві долі : [про Гальшку Гулевичівну-Лозку] // Освіта. – 1995. – 24 листоп. (№ 48/49). – С. 12.
439. Те саме // Світлиця. – 1995. – 24 серп. – Дод. до газ. "Донеччина".
440. Десять питань Шаталову // Подолія. – 1995. – 20 лют.
441. Діалог про Леся [Кузьминкова] // Донеччина. – 1995. – 3 жовт.
442. Звідкіль я, хто я в рідній стороні? // Рідний край. – 1995. – № 1. – С. 151–158.
443. Кобзарський ешелон // Шлях перемоги. – 1995. – 24 черв.
444. Леонтію Кир'якову – 75! // Літ. Україна. – 1995. – 18 трав.
445. Народження слова : Леонтію Кир'якову – 75! // Донеччина. – 1995. – 23 трав.
446. Наш земляк Микола Фененко, або "Стандартний роман" часів тоталітаризму // Донеччина. – 1995. – 11 лип.
447. Однокашники // Зірка. – 1995. – 24 берез.
448. Останній подвиг [Г. Костоправа] // Рідний край. – 1995. – № 1. – С. 15–19.
449. Подільська Голгофа : [до 400-річчя від дня народження Б. Хмельницького] // Зірка. – 1995. – 8 верес.

450. "Реве та стогне Дніпр широкий" // Шлях перемоги. – 1995. – 12 серп.

451. Символ козацької республіки // Шлях перемоги. – 1995. – 7 жовт.

452. "Тяжко, тяжко мені стало..." // Козац. край. – 1995. – Січ. (№ 1). – С. 2.

453. Уроки українознавства // Донеччина. – 1995. – 7 лют.

454. Чарівна паличка Нікоса Ніколайдіса : [подорож до Греції] // Зірка. – 1995. – 14 лип.

455. Чи діждемось Вашингтона? // Зірка. – 1995. – 22 листоп.

1996

456. Діти Сонця : з досвіду організації екологічних і краєзнавчих досліджень у позашкільному закладі / Маріуп. наук.-метод. центр упр. освіти. – Маріуполь : [б. в.], 1996. – 15 с.

457. Азовстальські історії : [про книжку А. Проценка "Азовстальські історії"] // Донеччина. – 1996. – 5 груд.

458. Біля джерел українського державотворення // Шлях перемоги. – 1996. – 12 лип.

459. "Болгарчук" // Донеччина. – 1996. – 12 верес.

460. Відлуння з глибин історії // Світлиця. – 1996. – 2 груд. – Дод. до газ. "Донеччина".

461. Діти України. Апостоли волі : [про козац. старшину Данила Апостола] // Донеччина. – 1996. – 23 січ.

462. Діти України. Волиняни : [про вченого Петра Капиця] // Донеччина. – 1996. – 23 січ.

463. Діти України. Дуель : [про князя, рос. письменника Андрія Курбського] // Донеччина. – 1996. – 29 серп.

464. Діти України. За що, Господи?.. : [про худож. Марію Башкирцеву] // Донеччина. – 1996. – 22 серп.

465. Діти України. Закарпатці : [про просвітителя Василя Кукольника] // Донеччина. – 1996. – 25 січ.

466. Діти України. "І встане Україна..." : [про вченого Миколу Пальчикова] // Донеччина. – 1996. – 23 січ.

467. Діти України. Козацький родовід : [про мандрівника Миколу Міклухо-Маклая] // Донеччина. – 1996. – 29 серп.

468. Діти України. Містобудівник : [про будівника Дмитра Журавського] // Донеччина. – 1996. – 25 січ.

469. Діти України. Мости дружби : [про укр. письменника і освітянина Михайла (Мануїла) Козачинського] // Донеччина. – 1996. – 22 серп.

470. Діти України. Мости дружби : [про мандрівника Василя Григоровича-Барського] // Донеччина. – 1996. – 22 серп.

471. Діти України. Мости дружби : [про просвітителя Георгія Гуца] // Донеччина. – 1996. – 22 серп.

472. Діти України. Повернення : [про вченого Степана Тимошенка] // Донеччина. – 1996. – 29 серп.

473. Діти України. Рукотворний пам'ятник : [про вченого Бориса Грабовського] // Донеччина. – 1996. – 23 січ.

474. Діти України. Трагедія генія : [про вченого Івана Пулюя] // Донеччина. – 1996. – 25 січ.

475. Діти України. Хвилі над головою : [про математика Павла Урисона] // Донеччина. – 1996. – 29 серп.

476. З досвіду організації еколого-природних і краєзнавчих досліджень // Пед. скарбниця Донеччини. – 1996. – № 1. – С. 40–41.

477. За Руським морем... : [про Марію Магдалену – матір І. Мазепи] // Світлиця. – 1996. – 19 лип. – Дод. до газ. "Донеччина. – (Жіноча постать на тлі історії України-Руси).

478. Квіти на воді // Сх. часоп. – 1996. – 28 верес.

479. Крилата мрія // Зірка. – 1996. – 25 жовт.

480. Лебідка з Ярославого гнізда : [про княгиню Анну Ярославну] // Світлиця. – 1996. – 13 верес. – Дод. до газ. "Донеччина". – (Жіноча постать на тлі історії України-Руси).

481. "Малоросійська Сафо" : [про Марусю Чурай] // Світлиця. – 1996. – 18 квіт. – Дод. до газ. "Донеччина".

482. "Ми роду козацького діти..." // Козац. край. – 1996. – Січ. (№ 1). – С. 4.

483. На Запорозьку Січ... до школи // Донеччина. – 1996. – 5 верес.

484. "Ой горе, горе чайці-небозі..." : [про Марію Магдалену – матір І. Мазепи] // Світлиця. – 1996. – 6 груд. – Дод. до газ. "Донеччина". – (Жіноча постать на тлі історії України-Руси).

485. Перша жінка-вчителька // Світлиця. – 1996. – 6 листоп. – Дод. до газ. "Донеччина".

486. Подільська Голгофа : [до 400-річчя від дня народження Б. Хмельницького] // Козац. край. – 1996. – Січ. (№ 1). – С. 2.

487. Роксолана // Світлиця. – 1996. – 27 верес. – Дод. до газ. "Донеччина. – (Жіноча постать на тлі історії України-Руси).

488. "Світанок перед сонцем" : [про княгиню Ольгу, жінку князя Ігоря] // Світлиця. – 1996. – 23 серп. – Дод. до газ. "Донеччина". – (Жіноча постать на тлі історії України-Руси).

489. Символ козацької республіки. Так говорили про гетьмана Богдана Хмельницького // Донеччина. – 1996. – 15 серп.

490. Слід на землі // Донеччина. – 1996. – 25 квіт.

491. Слова печалі // Донеччина. – 1996. – 31 жовт.

492. Слово про майстра [поета-байкаря А. Косматенка] // Донеччина. – 1996. – 31 груд.

493. Чому почервонів наглядач? // Донеччина. – 1996. – 17 жовт.

1997

494. Важке повернення до себе / Наук.-метод. центр міськ. упр. освіти. – Маріуполь : [б. в.], 1997. – 42 с.

495. Отчі світильники : сторінки з історії школи і пед. думки в Україні епохи відродження (XV ст. – поч. XVIII ст.) : навч. посіб. – Донецьк : Укр. культурол. центр, 1997. – 104 с.

496. Аматори заповідної справи : заповіднику "Кам'яні Могили", що на півдні Донеччини, виповнилось 70 років // Донеччина. – 1997. – 11 груд.

497. Дзвони майбутнього : [пед. роздуми] // Світлиця. – 1997. – 17 січ. – Дод. до газ. "Донеччина".

498. "Дике поле" було не дике... // Донеччина. – 1997. – 24 квіт.

499. Династія Ширяєвих // Метод. вісн. – 1997. – № 1. – С. 31–37.

500. Діти України : [про акад. Агатангела Кримського, політ. діяча Петра Могилу, сподвижника І. Мазепи Пилипа Орлика, освітянку Софію Русову] // Донеччина. – 1997. – 21 січ.

501. Звідкіль я, хто я рідній стороні?.. // Рідний край. – 1997. – № 2/3, ч. II. – С. 26–29.

502. Истоки // Метод. вісн. – 1997. – № 4. – С. 10–12.

503. Іван Мазепа: "...Ще ніколи на світі не любив так..." : [про Мотрю Кочубей] // Світлиця. – 1997. – 18 квіт. – (Жіноча постать на тлі історії України).

504. Книга для всіх і кожного // Світлиця. – 1997. – 11 квіт. – Дод. до газ. "Донеччина".

505. Мар'яна // Світлиця. – 1997. – 28 берез. – Дод. до газ. "Донеччина". – (Жіноча постать на тлі історії України).

506. Морська слава України // Козац. край. – 1997. – Лют. (№ 2). – С. 3.

507. Надія [фон Мекк] з Браїлова // Світлиця. – 1997. – 8 серп. – Дод. до газ. "Донеччина". – (Жіноча постать на тлі історії України).

508. Обіцянка богові : [П. Могила] // Метод. вісн. – 1997. – № 1. – С. 23–27.

509. Окраса педагогіки Донецького краю : [В. Ф. Шаталов] // Метод. вісн. – 1997. – № 4. – С. 4–5.

510. Те саме // Донеччина. – 1997. – 10 лип.

511. Перший акт драми : невідома сторінка з життя М. О. Корфа // Донеччина. – 1997. – 28 серп.

512. Разум правит миром : [греческая школа: прошлое и настоящее] // Логос. – 1997. – Февр. (№ 1). – С. 5.

513. Роздуми після виставки ["300 років вітчизняного флоту"] // Донеччина. – 1997. – 17 лип.

514. Сестри [Катерина і Марія Корф] // Донеччина. – 1997. – 13 лют.

515. Син "ворога народу" [В. Константинов] // Донеччина. – 1997. – 3 лип.

516. Слово про Левкопулоса [І. Ф., вченого-мовознавця] // Метод. вісн. – 1997. – № 3. – С. 31–33.

517. Те саме // Донеччина. – 1997. – 18 груд.

518. Становлення методичної служби в Маріуполі // Метод. вісн. – 1997. – № 2. – С. 18–20.

519. 1937 рік – рік скорботи : [про Мирославу Сопілку] // Світлиця. – 1997. – 18 лип. – Дод. до газ. "Донеччина". – (Жіноча постать на тлі історії України).

1998

520. Отчі світильники : сторінки з історії школи і пед. думки в Україні епохи відродження (XV ст. – поч. XVIII ст.) : навч. посіб. – Донецьк : Укр. культурол. центр, 1998. – 102 с.

521. Палац дитячої радості. – Маріуполь : Рената, 1998. – 48 с.

522. Слід на землі. – Маріуполь : Рената, 1998. – 48 с.

523. "Дике поле" було не дике... // Рідний край. – 1998. – № 1. – С. 16–19.

524. Наказ № 00486 : [історія сім'ї парт. діяча М. І. Бухаріна] // Донеччина. – 1998. – 22 січ.

525. Педагог з майбутнього // Метод. вісн. – 1998. – № 1. – С. 8–10.

526. Те саме // Донеччина. – 1998. – 5 лют.

527. Про що повідали старі листи і фото : [про правнучку Т. Г. Шевченка Параску Іванівну] // Донеччина. – 1998. – 26 листоп.

528. Що їли козаки-запорожці? // Світлиця. – 1998. – 10 квіт. – Дод до газ. "Донеччина".

1999

529. Голгофа Івана Стешенка // Приазов. рабочий. – 1999. – 10 авг.

530. Експеримент продовжується : роздуми над сторінками книги В. Ф. Шаталова // Світлиця. – 1999. – 3 груд. – Дод. до газ. "Донеччина".

531. Енциклопедія українознавства : [про підруч.-хрестоматію В. В. Оліфіренка "Дума і пісня"] // Донеччина. – 1999. – 8 лип.

532. "Людина, яка проспала революцію" : [так назвуть Сталіна з легкої руки Троцького] // Донеччина. – 1999. – 4 листоп.

533. Маріуполь : школа в роки окупації (1941–1943 роки) // Донеччина. – 1999. – 7 жовт.

534. Морська слава України [давніх і новітніх часів] // Донеччина. – 1999. – 5 серп.

535. Последние пять лет [Г. Костоправа] // Хронос. – 1999. – Дек. (№ 10). – С. 7.

536. Трояндові вовчиці : [укр. амазонки] // Донеччина. – 1999. – 8 квіт. – (Жіноча постать на тлі історії України).

537. Троянський кінь на ім'я "двомовність" // Донеччина. – 1999. – 15 лип.

2000

538. Дві долі : [до 425-річчя від дня народження Гальшки (Єлізавети) Гулевичівни-Лозки, фундатора братської школи] // Іст. календар. 2000. – К., 1999. – С. 120–121.

539. Земские школы в греческих школах Приазовья / Мариуп. о-во греков. – Мариуполь : [б. и.], 2000. – 34 с.

540. Наша спільна біль, радість і надія / Мариуп. т-во греків. – Мариуполь : [б. в.], 2000. – 19 с.

541. Алчевські // Крим. світлиця. – 2000. – 15 верес.

542. "Борітеся – поборете!" : чому так трапалося, що Шаміль читав "Кобзар" Шевченка у Києві? // Донеччина. – 2000. – 17 лют.

543. "Греческая операция". Следственное дело № 49676 : [арест и казнь И. Ф. Левкопулоса] // Хронос. – 2000. – Дек. (№ 10). – С. 2.

544. Епідемія лихослів'я // Світлиця. – 2000. – 8 верес. – Дод. до газ. "Донеччина".

545. Знайома незнайомка : [Либідь з "Повісті временних літ"] // Світлиця. – 2000. – 4 серп. – Дод. до газ. "Донеччина".

546. Мариуполезнавство // Світлиця. – 2000. – 20 жовт. – Дод. до газ. "Донеччина".

547. Мариупольське повітове земство: рік 1917 // Донеччина. – 2000. – 21 верес.

548. Мариупольське повітове земство: рік 1918 // Донеччина. – 2000. – 9 листоп.

549. Напередодні : [роздуми про епоху Б. Хмельницького] // Світлиця. – 2000. – 3 листоп. – Дод. да газ. "Донеччина".

550. Национальные районы и сельсоветы в Приазовье : записки краеведа // Хронос. – 2000. – Нояб. (№ 9). – С. 7.

551. Первые ростки // Сел. новь. – 2000. – 12 апр.

552. Переяславська правда // Подолія. – 2000. – 8 листоп.

553. Последние пять лет [Г. Костоправа] // Хронос. – 2000. – Янв. (№ 1). – С. 3.

554. "Просвіта" в окупованому Маріуполі. 1941–1943 рр. // Донеччина. – 2000. – 16 берез.

555. Реабілітація репресованої літери "Г" : [до 70-річчя "Українського правопису"] // Подолія. – 2000. – 30 берез.

556. Те саме // Світлиця. – 2000. – 23 черв. – Дод. до газ. "Донеччина".

557. Реміснича освіта // Донеччина. – 2000. – 13 січ.

558. Святое дело : дореволюц. шк. Мариуполя // Хронос. – 2000. – Июнь (№ 6). – С. 2–3.

559. То від якої спадщини ми відмовилися? : [мережа почат. шк. Мариуполя до 1917 р.] // Донеччина. – 2000. – 25 трав.

2001

560. Земская медицина в греческих селах Приазовья / Мариуп. о-во греков. – Мариуполь : [б. и.], 2001. – 27 с.

561. Маріупольський вінок Шевченкові / Наук.-метод. центр міськ. упр. освіти. – Маріуполь : [б. в.], 2001. – 12 с.

562. Останні п'ять років. Сторінки біографії поета Г. Костоправа / Мариуп. о-во греков. – Маріуполь : [б. в.], 2001. – 14 с.

563. Історія національної освіти // Збірник текстів для переказів з української мови. – Донецьк, 2001. – С. 84–85.

564. Школа та українське козацтво // Збірник текстів для переказів з української мови. – Донецьк, 2001. – С. 85–87.

565. Дзвіночки дитячих душ // Світлиця. – 2001. – 12 жовт. – Дод. до газ. "Донеччина".

566. За нашу и вашу волю // Подоля. – 2001. – 24 серп.
567. История малой родины // Хронос. – 2001. – Май (№ 5). – С. 6.
568. Коли вчителі плачуть... : [про засл. вчителя України В. Ф. Шаталова] // Донеччина. – 2001. – 8 листоп.
569. Лабораторія "Х" // Подоля. – 2001. – 11 верес.
570. Мариупольский Союз эллинского народа // Хронос. – 2001. – Апр. (№ 4). – С. 7–8.
571. Не моліться сатані // Крим. світлиця. – 2001. – 16 лют.
572. "Раскинулось море широко..." : [беседа с бывшим пред. о-ва "Мемориал" Г. В. Бадасеном] // Хронос. – 2001. – Март (№ 3). – С. 2. – (За что, Господи?).
573. Страницы домашнего архива : [Н. И. Темир] // Хронос. – 2001. – Июнь (№ 6). – С. 3 – (За что, Господи?).
574. Сын своего времени / П. Мазур, С. Стеблев // Хронос. – 2001. – Окт. (№ 8). – С. 4–5. – (За что, Господи?).
575. "Те книги собрать и на пожарах сжечь..." // Крим. світлиця. – 2001. – 26 січ.
576. Тріумф і трагедія // Хронос. – 2001. – Дек. (№ 10). – С. 4.
577. Українка Маруся Чурай // Подоля. – 2001. – 7 груд.
578. Українські демосфени // Подоля. – 2001. – 13 черв.
579. Упирі // Подоля. – 2001. – 15 трав.
580. Чому у Шаталова "важких дітей" не буває? // Освіта. – 2001. – 24–31 жовт. (№ 60/61). – С. 13.

581. Як це могло статися? // Донеччина. – 2001. – 26 січ.

2002

582. Земские школы в греческих селах Приазовья / Мариуп. о-во греков. – Мариуполь : [б. и.], 2002. – 42 с.

583. Палац дитячої радості : історія палацу в особах. – Мариуполь : Рената, 2002. – 50 с.

584. Педагогическое образование в дореволюционном Мариуполе // "Мариуполь: история и перспективы". – Мариуполь, 2002. – С. 91–94.

585. Десять років під домашнім арештом : [о педагоге-новаторе В. Ф. Шаталове] // Освіта. – 2002. – 16–23 січ. (№ 3/4). – С. 6.

586. Те саме // Світлиця. – 2002. – 2 серп. – Дод. до газ. "Донеччина".

587. Дійти до кожного // Донеччина. – 2002. – 6 груд.

588. Дуся Балабанова [співачка грец. ансамблю "Сартанские самоцветы"] // Світлиця. – 2002. – 18 січ. – Дод. до газ. "Донеччина".

589. Життя на межі божевілля // Слово Просвіти. – 2002. – 26 лип.

590. Миттєвості педагогічного процесу // Освіта. – 2002. – 27 берез.–3 квіт. (№ 20). – С. 3.

591. Те саме // Світлиця. – 2002. – 14 черв. – Дод. до газ. Донеччина.

592. Обыкновенная история : [Д. Н. Проценко, 1937 г.] // Хронос. – 2002. – Окт. (№ 6). – С. 7. – (За что, Господи?).

593. Поэт первого призыва : [поэзия Г. Костоправа] // Хронос. – 2002. – Нояб.–Дек. (№ 7). – С. 4–5.

594. "Просвіта" в окупованому Маріуполі // Вільна думка. – 2002. – № 1–2.

595. "Сартанские самоцветы" : годы и люди // Моя Родина – Моя Батьківщина. – 2002. – Лип. (№ 7). – С. 3.

596. Талантливый поэт [Г. Костоправ] // Хронос. – 2002. – Сент. (№ 5). – С. 3.

597. Урківський прораб // Освіта. – 2002. – 30 жовт.–6 листоп. (№ 51). – С. 6.

598. Учень обирає вчителя // Освіта. – 2002. – 23–30 жовт. (№ 50). – С. 3.

599. Ушинські // Крим. світлиця. – 2002. – 7 берез.

600. Хождения по кругам ада : [А. Н. Димитриу, 1937 г.] // Хронос. – 2002. – Февр. (№ 2). – С. 5. – (За что, Господи?).

601. Хроника одного преступления : [И. Ф. Левкопулос, 1937 г.] // Хронос. – 2002. – Апр.–Июнь (№ 4). – С. 7. – (За что, Господи?).

2003

602. Георгий Костоправ: поэт и гражданин. – Днепропетровск: Баланс-Клуб, 2003. – 183 с. – (Жизнеописание знаменитых греков Украины).

603. Сын своего времени [С. Яли] // Греки Харьковщины : сб. – Харьков, 2003. – С. 159–164.

604. Бывшая 41-я [шк.] : как это было // Ильичевец. – 2003. – 12 июля. (№ 72). – С. 3.

605. "...Від іскорки вогонь любові запалає" : [про керівника клубу "Чисте джерело" Г. А. Луців] // Освіта. – 2003. – 4–11 черв. (№ 26). – С. 8.

606. Георгий Костоправ // Хронос. – 2003. – Март (№ 3). – С. 4–5.
– (За что, Господи?).

607. 9 ноября – 100 лет со дня рождения Георгия Костоправа // Заря Приазовья. – 2003. – 5 нояб.

608. "Дело производством прекратить..." [И. И. Коноп, 1937 г.] // Хронос. – 2003. – Янв. (№ 1). – С. 5 ; Февр. (№ 2). – С. 5. – (За что, Господи?).

609. Если бы фотография заговорила : [история ансамбля "Сартанские самоцветы"] // Хронос. – 2003. – Май (№ 5). – С. 6–7.

610. Жизнь, отданная школе : [педагог И. М. Ширяев] // Ильичевец. – 2003. – 22 июля (№ 76). – С. 5.

611. Когда фотография заговорила // Хронос. – 2003. – Июль (№ 6). – С. 7.

612. Кодекс семейного воспитания : этюды о народной педагогике греков Приазовья // Хронос. – 2003. – Дек. (№ 10). – С. 3.

613. Любовь к образованию : этюды о народной педагогике греков Приазовья // Хронос. – 2003. – Ноябрь. (№ 9). – С. 4.

614. Не посада, а професія [методиста] // Освіта. – 2003. – 8–15 січ. – (№ 1). – С. 4.

615. Помнят о педагогах : [учитель В. Г. Храпко] // Ильичевец. – 2003. – 3 июля (№ 68). – С. 7.

616. Помнят учителя ученики : [педагог П. И. Збандут] // Ильичевец. – 2003. – 19 авг. (№ 88). – С. 7.

617. Сузір'я талантів // Світлиця. – 2003. – 20 трав. – Дод. до газ. "Донеччина".

618. Уроки [Василя Олександровича] Сухомлинського // Освіта. – 2003. – 1–8 жовт. (№ 45). – С. 4–5.

619. Фуза и Федор [Чумбаш : история любви артистов ансамбля "Сартанские самоцветы"] // Ильичевец. – 2003. – 3 июня (№ 59). – С. 6.

620. "Хочу бути людиною" : [докум. повість] // Освіта. – 2003. – 19–26 листоп. (№ 52). – С. 4–5 ; 2004. – 13–20 жовт. (№ 44). – С. 10–11 ; 17–24 листоп. (№ 49). – С. 12–13.

2004

621. Нить времени. – Мариуполь : Азовье, 2004. – 50 с.

622. Від "Року В. О. Сухомлинського" до "Року Духовності" // Донеччина. – 2004. – 3 черв.

623. Возвращаясь к 100 летнему юбилею Георгия Костопова // Хронос. – 2004. – Февр. (№ 2). – С. 8.

624. "Враги народа" из Чермалыка // Хронос. – 2004. – Март (№ 3). – С. 7. – (За что, Господи?).

625. Є істини, які ще треба довести... // Освіта. – 2004. – 15–22 груд. (№ 53). – С. 14.

626. Источник красоты, радости и здоровья : этюды о народной педагогике греков Приазовья // Хронос. – 2004. – Янв. (№ 1). – С. 3.

627. Краєзнавцями, як і поетами, не народжуються // Донеччина. – 2004. – 26 серп.

628. Малиновий дзвінок душі // Освіта. – 2004. – 31 берез.–7 квіт. (№ 17). – С. 5.

629. Мариупольский Дом учителя : как это было : [20-е годы] // Ильичевец. – 2004. – 4 дек. (№ 165). – С. 13.

630. Последний Гирей : хроника одной жизни : [хан Шагин-Гирей] // Хронос. – 2004. – Май (№ 5). – С. 5.

631. С Богом в сердце : долг и обязанность : этюды о народной педагогике греков Приазовья // Хронос. – 2004. – Окт. (№ 8). – С. 4.

632. Саша-Кассандра-Леся : [сестры А. и Т. Гаргала, 1937 г.] // Хронос. – 2004. – Нояб. (№ 9). – С. 5. – (За что, Господи?).

633. Сповідь перед стратою : [мариупольське підпілля] // Донеччина. – 2004. – 25 берез.

634. Суворов, якого я знаю... // Крим. світлиця. – 2004. – 24 груд.

2005

635. Хочу бути людиною. – Маріуполь : Азов'є, 2005. – 64 с.

636. Агов, генії! Де ж ви? // Освіта. – 13–19 лип. (№ 29/30). – С. 11.

637. Відродження з попелу : [про крим. татар] // Молодь України. – 2005. – 10 листоп. (№ 126). – С. 4.

638. Воля казацкая не уничтожена, слава казаков вечна // Приазов. рабочий. – 2005. – 5 июля.

639. Вплив української науки і освіти на середньовічні школи в Європі // Директор школи. Україна. – 2005. – № 6/7. – С. 108–119.

640. Горіти любов'ю до рідного краю // Світлиця. – 2005. – 25 листоп. – Дод. до газ. "Донеччина".

641. Городская дума и просвещение : репортаж с заседаний Мариупольской городской думы : [1937 г.] // Веч. Мариуполь. – 2005. – 23 нояб. (№ 46). – С. 9.

642. Греческая ветвь мариупольского краеведения // Хронос. – 2005. – Март (№ 3). – С. 6 ; Апр. (№ 4). – С. 6.

643. Дом, которого уже нет : улица Артема, 148... // Веч. Мариуполь. – 2005. – 9 нояб. (№ 44). – С. 7.

644. Дом митрополита Игнатия // Веч. Мариуполь. – 2005. – 12 окт. (№ 40). – С. 7.

645. Здоровье всему голова : этюды народной педагогики греков Приазовья // Хронос. – 2005. – Февр. (№ 2). – С. 5.

646. Кальміус – ріка козацька // Україна козацька. – 2005. – Груд.–Січ. (№ 12). – С. 14.

647. Когда архивы заговорили : [история Мариуп. краевед. музея] // Ильичевец. – 2005. – 24 марта (№ 33). – С. 5.

648. Листая старые газеты : у истоков "грекоизации" // Хронос. – 2005. – Июнь (№ 6). – С. 4.

649. М. О. Корф: "Бібліотека на селі повинна виховувати народ" // Донеччина. – 2005. – 31 берез. – (Рідний край).

650. Мариупольская дума и городское хозяйство : второй репортаж с заседаний Мариупольской городской думы : [1905 г.] // Веч. Мариуполь. – 2005. – 21 дек. (№ 50). – С. 9.

651. Маріупольський ГУЛАГ // Молодь України. – 2005. – 7 жовт. (№ 112). – С. 2.

652. Можливості людини безмежні // Освіта. – 2005. – 12–19 січ. (2/3). – С. 12.

653. Н. А. Корф: "Греческие поселенцы тепло отзывались на призыв открывать школы" // Хронос. – 2005. – Янв. (№ 1). – С. 5.

654. Пробудити любов до свого краю // Слово Просвіти. – 2005. – 8 груд.

655. "Просвіта" в Маріуполі : як усе починалося // Світлиця. – 2005. – 30 груд. – Дод. до газ. "Донеччина".

656. Січ на Рейні, або Шляхи України до Європейського спільного Дому // Молодь України. – 2005. – 14 лип. (№ 76). – С. 4.

657. Слово про мандрівного методиста, або Шахтарі – гвардія педагогічної праці // Молодь України. – 2005. – 5 серп. (№ 86). – С. 2.

658. Строители "Азовстали" в арестантской робе // Веч. Мариуполь. – 2005. – 26 окт. (№ 42). – С. 7.

659. У последней черты : этюды о народной педагогике греков Приазовья // Хронос. – 2005. – Май (№ 5). – С. 3.

660. Шаг вперед, два шага назад : педагогические кадры дореволюционного Мариуполя // Веч. Мариуполь. – 2005. – 14 дек. (№ 49). – С. 9.

2006

661. Жемчужина народной мудрости : этюды о нар. педагогике греков Приазовья. – Мариуполь : Азовье, 2006. – 39 с.

662. "Просвіта" в Маріуполі : перша половина ХХ століття : краєзн. нариси. – Маріуполь : Азов'є, 2006. – 66 с.

663. В прошлое ради будущего : начальные школы дореволюционного Мариуполя // Веч. Мариуполь. – 2006. – 1 февр. (№ 5). – С. 9.

664. В. Сухомлинський: "У мене душа болить, коли чую спотворену, збіднену нашу рідну мову!" // Світлиця. – 2006. – 10 берез. – Дод. до газ. "Донеччина".

665. Відлуння : [В. О. Сухомлинський] // Крим. світлиця. – 2006. – 24 берез.

666. Греческая операция. Мариуполь : 1937 год // Хронос. – 2006. – Май (№ 5). – С. 5.

667. Життя, як спалах... : [про укр. співачку Марусю Чурай] // Світлиця. – 2006. – 15 груд. – Дод. до газ. "Донеччина". – (Видатні українці).

668. Истоки. Городу нужен музей истории образования // Веч. Мариуполь. – 2006. – 18 окт.

669. Иван Мазепа: "Ой, горе, горе чайці-небозі..." // Донеччина. – 2004. – 15 черв.

670. Ілля Манченко: "Я не хохол! Я – українець!" // Світлиця. – 2006. – 15 верес. – Дод. до газ. "Донеччина".

671. Как городская дума решала социальные вопросы : четвертый репортаж с заседаний Мариупольской городской думы : [1906 г.] // Веч. Мариуполь. – 2006. – 21 июня (№ 25). – С. 9.

672. Катерина П. Двадцять кроків... // Молодь України. – 2006. – 8–14 черв. (№ 22). – С. 11.

673. Коріння і крона козацького роду // Україна козацька. – 2006. – Трав. (№ 8). – С. 10 ; Черв.–Лип. (№ 9/10). – С. 12.

674. Кризь призму Шевченківської поезії : [сприймаються твори вчителя М. Фененка] // Донеччина. – 2006. – 16 берез.

675. Мазурова криниця // Світлиця. – 2006. – 10 листоп. – Дод. до газ. "Донеччина".

676. Мариупольская городская дума и просвещение (1906 г.) // Веч. Мариуполь. – 2006. – 15 марта (№ 11). – С. 7.

677. Маріупольське диво : [І. Манченко] // Освіта. – 2006. – 20–27 верес. (№ 36/37). – С. 12.

678. На Запорозьку Січ ... до школи // Україна козацька. – 2006. – Верес.–Жовт. (№ 15/16). – С. 15.

679. Нежинская греческая колония : [греч. шк. в Чернигове. XVI – нач. XVIII ст.] // Хронос. – 2006. – Янв. (№ 1). – С. 3.

680. Онучата золотого Тамерлана // Україна молода. – 2006. – 26 жовт. (№ 198). – С. 10.

681. Отака була доля : [про долю дітей-сирот] // Світлиця. – 2006. – 20 жовт. – Дод. до газ. "Донеччина".

682. Педагогическое образование в дореволюционном Мариуполе // Веч. Мариуполь. – 2006. – 13 сент. (№ 37). – С. 11.

683. Первые ростки : [история мариуп. просвещения] // Веч. Мариуполь. – 2006. – 22 нояб. (№ 47). – С. 11.

684. Приазовье – колыбель украинского казачества // Веч. Мариуполь. – 2006. – 23 авг. (№ 34). – С. 10.

685. Проспект Ленина, 42 : дом, которого нет : [мариуп. Дворец пионеров] // Веч. Мариуполь. – 2006. – 19 июля (№ 29). – С. 9.

686. Рикки и Марина // Веч. Мариуполь. – 2006. – 6 сент. (№ 36). – С. 12.

687. Рубановские университеты : [о ветеране войны И. К. Рубане] // Веч. Мариуполь. – 2006. – 3 мая (№ 18). – С. 8.

688. Свою Україну любіть! : [про педагога М. Фененка] // Слово Просвіти. – 2006. – 23 лют.

689. "Та дрібні листи пише..." // Слово Просвіти. – 2006. – 12 січ.

690. Тернистый путь Николая Руденко // Веч. Мариуполь. – 2006. – 25 янв. (№ 4). – С. 9.

691. Ул. Георгиевская, 37... // Веч. Мариуполь. – 2006. – 12 апр. (№ 15). – С. 9.

2007

692. Великий Паликар : Леонтий Хонагбей : страницы жизни. – Мариуполь : Азовье, 2007. – 67 с.

693. За что, Господи? : Мариуполь, 1937 год: "греческая операция". – Мариуполь : Азов'є, 2007. – 108 с.

694. Стандартний роман часів тоталітаризму : докум. повість. – Мариуполь : Азов'є, 2007. – 75 с.

695. 1917 год. Мариуполь: от февраля до октября : ист. хроника. – Мариуполь : Азовье, 2007. – 38 с.

696. Українцями ми народилися : нариси з української козацької педагогіки. – Мариуполь : Новий світ, 2007. – 280 с.

697. Кальміус – ріка козацька // Україна козацька. 2003–2006 роки : зб. ст. – Донецьк, 2007. – С. 472–475.

698. Коріння і крона козацького роду // Україна козацька. 2003–2006 роки : зб. ст. – Донецьк, 2007. – С. 351–356.

699. На Запорозьку Січ ... до школи // Україна козацька. 2003–2006 роки: зб. ст. – Донецьк, 2007. – С. 254–259.

700. Без права на поразку // Слово Просвіти. – 2007. – 2 серп. (№ 31). – С. 9.

701. Біля джерел українства // Донеччина. – 2007. – 22 черв.

702. Брати Наливайки // Україна козацька. – 2007. – Квіт.–Трав. (№ 7/8). – С. 14.

703. В душі царського указу // Донеччина. – 2007. – 20 берез.

704. Вистояти в боротьбі! // Донеччина. – 2007. – 20 лип.

705. "Дайте негайно "Просвіту!" // Донеччина. – 2007. – 2 жовт.

706. XIX век. Мариуполь : народное образование // Веч. Мариуполь. – 2007. – 19 дек. (№ 51). – С. 20.

707. Десять років під домашнім арештом : [про фундатора нового напрямку В. Ф. Шаталова] // Молодь України. – 2007. – 16–20 серп. (№ 40). – С. 7.

708. Духовное училище : улица Митрополитская, 37... // Веч. Мариуполь. – 2007. – 24 янв. (№ 4). – С. 11.

709. Ещё раз о Донецко-Криворожской республике // Веч. Мариуполь. – 2007. – 8 авг. (№ 32). – С. 11.

710. Живой пример рационального пчеловодства // Веч. Мариуполь. – 2007. – 19 дек. (№ 51). – С. 20.

711. Життя – спалах. Маруся Чурай // Україна козацька. – 2007. – Січ.–Лют. (№ 1/2). – С. 14.

712. Іван Огієнко: "Мова – то серце народу, живе мова – живе народ" // Донеччина. – 2007. – 30 трав.

713. Іван Огієнко про рідну мову // Україна козацька. – 2007. – Серп.–Верес. (№ 15/16). – С. 7.

714. Те саме // Слово Просвіти. – 2007. – 5 лип. (№ 27). – С. 10.

715. Історичний заповіт Івана Мазепи // Україна молода. – 2007. – 9 серп. (№ 143). – С. 10.

716. Кальмиусская паланка : легенды и действительность // Веч. Мариуполь. – 2007. – 3 окт. (№ 40). – С. 11.

717. Кобзарський ешелон // Молодь України. – 2007. – 9–10 жовт. (№ 55). – С. 1, 3.

718. Лицар двох півкуль Землі // Донеччина. – 2007. – 10 лип.

719. Мариуполь, 1937 год: "греческая операция" // Веч. Мариуполь. – 2007. – 1 мая (№ 18). – С. 11 ; 8 мая (№ 19). – С. 11.

720. Мариуполь, 1937 год – "школьная двухлетка" // Веч. Мариуполь. – 2007. – 23 мая (№ 21). – С. 11.

721. Мариупольский уезд – колыбель земской народной школы // Веч. Мариуполь. – 2007. – 18 апр. (№ 16). – С. 11.

722. Микола Костомаров: "Україна буде Незалежною Республікою" // Донеччина. – 2007. – 23 серп.

723. Те саме // Крим. світлиця. – 2007. – 11 трав.

724. Місія Михайла Драгоманова : погляд крізь призму сьогодення // Донеччина. – 2007. – 6 лют.

725. Наші земляки – Нобелівські лауреати // Крим. світлиця. – 2007. – 2 листоп.

726. Нащадок козацького роду – Я. П. Новицький // Донеччина. – 2007. – 8 трав.

727. Німецьке кладбище // Веч. Мариуполь. – 2007. – 12 сент. (№ 37). – С. 9.

728. Неужели это правда? : о голоде 1921–1923 гг. // Веч. Мариуполь. – 2007. – 4 юля (№ 27). – С. 11 ; 11 юля (№ 28). – С. 11 ; 18 юля (№ 29). – С. 11.

729. Павло Тичина: "А червону гідь будем, будем бить!" // Донеччина. – 2007. – 26 січ.

730. "Падишах-схолясы" – "царская школа" // Веч. Мариуполь. – 2007. – 3 янв. (№ 1). – С. 11.

731. Передвиборна програма гетьмана Івана Мазепи // Донеччина. – 2007. – 10 серп.

732. Те саме // Крим. світлиця. – 2007. – 17 серп.

733. По той бік самого себе : [П. Г. Тичина] // Молодь України. – 2007. – 25–31 січ. (№ 4). – С. 11.

734. "Просвіта": вчора, сьогодні, завтра... // Донеччина. – 2007. – 5 черв.

735. Реальное училище [в Мариуполе] // Веч. Мариуполь. – 2007. – 31 окт. (№ 44). – С. 11.

736. Реве та стогне Дніпр... // Крим. світлиця. – 2007. – 10 серп.

737. Рицар двох півкуль // Крим. світлиця. – 2007. – 30 лип.

738. Святое и полезное дело : у истоков образования в Мариуполе // Веч. Мариуполь. – 2007. – 6 июня (№ 44). – С. 11.

739. Солов'їна баржа смерті : [Соловецькі острови] // Молодь України. – 2007. – 18–22 жовт. (№ 58). – С. 23.

740. Степ та воля – козацька доля // Україна козацька. – 2007. – Черв.–Лип. (№ 11/12). – С. 13 ; Серп.–Верес. (№ 15/16). – С. 14 ; Верес.–Жовт. (№ 17/18). – С. 15 ; Жовт.–Листоп. (№ 19/20). – С. 22.

741. Т. Г. Шевченко про Катерину II // Крим. світлиця. – 2007. – 3 серп.

742. Так усе починалося... // Донеччина. – 2007. – 4 верес.

743. Талмуд-Тора : [еврей. шк. в Мариуполе в XIX в.] // Веч. Мариуполь. – 2007. – 7 февр. (№ 6). – С. 11.

744. Товариство дружби НКВС – СС // Молодь України. – 2007. – 25–26 верес. (№ 51). – С. 2.

745. Три постріли в Сухомлинського // Молодь України. – 2007. – 28 черв.–4 лип. (№ 26). – С. 22.

746. 1907–2007 гг.: сто лет спустя : пятый репортаж с заседаний Мариупольской городской думы // Веч. Мариуполь. – 2007. – 25 апр. (№ 17). – С. 11.

747. 1917 год. Мариуполь: от февраля до октября // Веч. Мариуполь. – 2007. – 14 февр. (№ 7). – С. 11 ; 21 февр. (№ 28). – С. 11 ; 28 февр. (№ 9). – С. 11.

748. У истоков краєвєдєния в Мариупольє // Веч. Мариуполь. – 2007. – 24 окт. (№ 43). – С. 11.

749. "У них навчитись бути українцями!.." // Донеччина. – 2007. – 10 сїч.

750. Український слїд у життї Михайла Ломоносова // Україна козацька. – 2007. – Листоп.–Груд. (№ 21/22). – С. 23.

751. Те саме // Крим. світлиця. – 2007. – 13 квїт.

752. Українцї – Нобелївські лауреати // Молодь України. – 2007. – 6–10 верес. (№ 46). – С. 1, 3.

753. Феоктист Хартахай – основатель гимназий в Мариупольє // Веч. Мариуполь. – 2007. – 1 авг. (№ 31). – С. 11 ; 22 авг. (№ 34). – С. 11.

754. Хронїка одного злочину : [І. Ф. Левкопулос, 1937 р.] // Молодь України. – 2007. – 22–26 листоп. (№ 68). – С. 8.

755. Те саме // Веч. Мариуполь. – 2007. – 28 нояб. (№ 48). – С. 21.

756. Червона Ламїя // Крим. світлиця. – 2007. – 25 трав. ; 1 черв.

757. Чи то недоля та неволя розбили душу : хто в Україні встановлює пам'ятники нищитилям Запорїзької Сїчі? // Україна козацька. – 2007. – Черв.–Лип. (№ 11/12). – С. 6.

2008

758. На зламі... : "Просвіта" в Марїуполї 1989–1991 рр. : краєзн. нариси. – Марїуполь : Азов'є, 2008. – 68 с.

759. "...А мїг би стати великим поетом" : [Нестор Махно] // Ильичевец. – 2008. – 12 июля (№ 73). – С. 17.

760. Автор "Жовтого князя" [Василь Барка] // Ильичевец. – 2008. – 12 серп. (№ 85). – С. 5.

761. Вклад українців у планетарний розвиток культури // Молодь України. – 2008. – 17–21 квіт. (№ 29). – С. 12–13.

762. Вклад українців у розвиток математики // Молодь України. – 2008. – 27–31 берез. (№ 23). – С. 22–23.

763. Городская дума и металлургические заводы : очередной репортаж с заседания Мариупольской городской думы [1908 г.] // Веч. Мариуполь. – 2008. – 19 марта (№ 12). – С. 21.

764. Городская дума и народное просвещение : репортаж с заседания Мариупольской городской думы [1908 г.] // Веч. Мариуполь. – 2008. – 27 февр. (№ 9). – С. 21.

765. Григорій Кабанцев: "Нарешті ми діждались того часу, Коли рабами перестали бути!" : [про поета, композитора Г. Кабанцева] // Донеччина. – 2008. – 15 січ.

766. Ильичевскому кинематографу – сто лет // Ильичевец. – 2008. – 5 февр. (№ 14). – С. 3.

767. Как работала городская дума : репортаж с заседания Мариупольской городской думы [1908 г.] // Веч. Мариуполь. – 2008. – 12 марта (№ 11). – С. 21.

768. Кальміуська паланка: не легенда, а дійсність // Україна козацька. – 2008. – Лют.–Берез. (№ 3/4). – С. 14 ; Берез.–Квіт. (№ 5/6). – С. 16 ; Квіт.–Трав. (№ 7/8). – С. 16.

769. Коріння і крона козацького роду // Молодь України. – 2008. – 3–7 лип. (№ 47). – С. 1, 23.

770. Краеведы Мариуполя, объединяйтесь! // Ильичевец. – 2008. – (№ 79). – С. 5.

771. Краєзнавчий пошук триває // Слово Просвіти. – 2008. – 5 черв.

772. Листая старые блокноты // Веч. Мариуполь. – 2008. – 20 авг. (№ 34). – С. 10.

773. Мариуполеведение // Веч. Мариуполь. – 2008. – 30 апр. (№ 18). – С. 21.

774. Мелеки из Мелекино : листая страницы домашнего архива // Веч. Мариуполь. – 2008. – 14 мая (№ 20). – С. 21.

775. Мнение краеведа : [о книге В. Вереникина "Мариуполь. История современности"] // Веч. Мариуполь. – 2008. – 30 июля (№ 31). – С. 20.

776. Мости дружби // Молодь України. – 2008. – 5–9 черв. (№ 41). – С. 8.

777. Начдив Павел Дыбенко // Веч. Мариуполь. – 2008. – 21 мая (№ 21). – С. 21.

778. Нотатки на полях шкільного підручника // Донеччина. – 2008. – 12 лют.

779. Паросток позитиву // Донеччина. – 2008. – 22 січ.

780. Петро Перший: "Священники у нас грамоте мало умеют..." // Молодь України. – 2008. – 6–7 трав. (№ 32). – С. 5.

781. Печальний поминальник // Молодь України. – 2008. – 31 січ.–4 лют. (№ 8). – С. 8.

782. Розгойдані дзвони пам'яті : [300 років пед. династії Мазурів] // Молодь України. – 2008. – 29 трав.–2 черв. (№ 39). – С. 3, 11.

783. Росія про Україну // Молодь України. – 2008. – 3–7 січ. (№ 7). – С. 8.

784. Січ на Рейні, або Шляхи України до Європейського спільного Дому // Україна козацька. – 2008. – Січ.–Лют. (№ 1/2). – С. 14.

785. "Стоит только захотеть!" : изучение истории родного города – краеугольный камень в системе формирования личности школьника // Ильичевец. – 2008. – 31 янв. (№ 12). – С. 5.

786. Терні нашої Церкви : роздуми після святкування 1020-ліття хрещення Київської Русі // Молодь України. – 2008. – 7–11 серп. (№ 57). – С. 8.

787. 1918 год. Мариуполь: в революционном вихре : ист. хроника // Веч. Мариуполь. – 2008. – 28 мая (№ 22). – С. 21 ; 4 июня (№ 23). – С. 21 ; 18 июня (№ 25). – С. 21 ; 25 июня (№ 26). – С. 21 ; 2 июля (№ 27). – С. 21 ; 9 июля (№ 28). – С. 21 ; 16 июля (№ 29). – С. 21 ; 23 июля (№ 30). – С. 21 ; 30 июля (№ 31). – С. 1 ; 6 авг. (№ 32). – С. 21 ; 13 авг. (№ 33). – С. 21 ; 20 авг. (№ 34). – С. 21 ; 27 авг. (№ 35). – С. 21.

788. Україна – космічна держава // Молодь України. – 2008. – 14–18 лют. (№ 12). – С. 22–23.

789. Учительські діти // Молодь України. – 2008. – 14–18 серп. (№ 59). – С. 23. – (Розгойдані дзвони пам'яті).

ПОКАЖЧИК ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ

ЖУРНАЛИ, АЛЬМАНАХИ

Вільна думка (Австралія)
Военные знания (Москва)
Вожатый (Москва)
Вопросы психологии (Москва)
Воспитание школьников (Москва)
Директор школи. Україна (Київ)
Дошкольное воспитание (Москва)
Методичний вісник (Маріуполь)
Моя Родина – Моя Батьківщина (Харків)
Народное образование (Москва)
Начальная школа (Москва)
Педагогічна скарбниця Донеччини (Донецьк)
Под знаменем ленинизма (Київ)
Початкова школа (Київ)
Радянська школа (Київ)
Рідна школа (Київ)
Рідний край (Слов'янськ)
Русский язык в школе (Москва)
Семья и школа (Москва)
Советская педагогика (Москва)
Українська мова і література в школі (Київ)
Химия в школе (Москва)
Школа и производство (Москва)

ГАЗЕТИ

Авдеевский вестник (Авдіївка)	Освіта (Київ)
Будівник комунізму (Лебедин, Сумська обл.)	Подолія (Вінниця)
Вечерний Донецк (Донецьк)	Правда України (Київ)
Вечерний Мариуполь (Маріуполь)	Приазовский рабочий (Маріуполь)
Голос України (Київ)	Рабочая газета (Київ)
Донбасс (Донецьк)	Радянська Донеччина (Донецьк)
Донеччина (Донецьк)	Радянська освіта (Київ)
Жизнь (Донецьк)	Радянська Україна (Київ)
Життя Лебединщини (Лебедин, Сумська обл.)	Світлиця (Донецьк)
Заря Приазовья (Володарське)	Сельская новь (Мангуш)
Зірка (Київ)	Сільська Донеччина (Донецьк)
Ильичевец (Маріуполь)	Слово Просвіти (Київ)
Козацький край (Донецьк)	Социалистический Донбасс (Донецьк)
Комсомолец Донбасса (Донецьк)	Строитель коммунизма (Новоазовськ)
Комсомольская правда (Москва)	Східний часопис (Донецьк)
Комсомольское знамя (Київ)	Україна козацька (Київ)
Кримська світлиця (Сімферополь)	Україна молода (Київ)
Літературна Україна (Київ)	Учительская газета (Москва)
Логос (Маріуполь)	Хронос (Маріуполь)
Молодь України (Київ)	Шлях перемоги (Київ)

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Анимица А.	16	Григорович-Барський В.	(414),
Анна Ярославна	(480)		(470)
Апостол Д.	(461)	Гулевичівна-Лозка Г.	(438,
Ахматова А.	(400)		538)
Бадасен Г. В.	(572)	Гуц Г.	(415),
Базаров В. К.	(104, 109)		(471)
Балабанова Д.	(588)	Джувага В.	22–24
Барка В.	(760)	Димитриу А. Н.	(600)
Башкирцева М.	(464)	Добромыслов В. А.	2
Бердяєв С.	(406)	Дорошенко П.	(376)
Боровиковський В.	(416)	Достоевський Ф.	(374)
Брежнев Л. И.	(222)	Драгоманов М.	(724)
Бухарін М. І.	(524)	Дыбенко П.	(777)
В. Ш.	10	Євпраксія	(380)
Валуєв П.	(410)	Журавський Д.	(468)
Велланський Д.	(405)	Загвязинский В. И.	4
Венеціанов О.	(403)	Зайцева Г.	26
Вердель Н. Н.	(201)	Заливадный В.	3
Вереникин В.	(775)	Збандут П. И.	(616)
Вернадський В.	(369)	Зоц І.	43,
Винтман П.	(86)		47, 48
Волошин М.	(420)	Игнатий (митрополит)	(644)
Гайворонський П.	18	Івашкевич Я.	(412)
Гаргала А.	(632)	Кабанцев Г.	(765)
Гаргала Т.	(632)	Капиця П.	(462)
Гіляровський В.	(401)	Катерина II	(672,
Гоголь О.	(402)		741)
Гоноболин Ф. Н.	1	Кир'яков Л.	(444,
Гордєєв О. А.	(112)		445)
Грабовський Б.	(473)	Кібальчич М.	(367)
Григор'єв О.	33	Козачинський М.	(413,
			469)

Конашевич-	Луців Г. А. .... (605)
Сагайдачний П. .... (431)	Мазай М. .... (203)
Коноп І. І. .... (608)	Мазепа І. .... (419, 431, 477,
Константинов В. .... (515)	484, 500, 503,
Корф К. .... (514)	669, 715, 731, 732)
Корф М. .... (514)	Макаренко А. С. .... (215)
Корф М. О. (Н. А.)..... (260, 261,	Манченко І. .... (670,
265, 274, 417,	677)
511, 649, 653)	Марія Магдалена .... (477,
Корчак Я. .... (213)	484)
Косматенко А. .... (492)	Мартос І. .... (366)
Костомаров М. .... (722,	Махно Н. .... (759)
723)	Мачтет Г. .... (404)
Костоправ Г. .. (25, 28, 31, 57, 68,	фон Мекк Н. .... (507)
74, 425, 448, 535,	Мечников І. .... (368)
553, 562, 593, 596,	Міклухо-Маклай М. .... (467)
602, 606, 607, 623)	Могила П. .... (500,
Кочубей М. .... (503)	508)
Кримський А. .... (500)	Монастиренко Г. .... (361)
Крупська Н. К. .... (208)	Мономах Володимир .... (380)
Куинджи А. І. .... (52)	Наливайки .... (395,
Кузнецов Н. Г. .... (117)	702)
Кузьминков Л. 35,	Натанзон Э. Ш. .... (151)
(441)	Нахімов П. .... (370)
Кукольник В. .... (465)	Николаев А. 14
Курбський А. .... (463)	Ніколайдіс Н. .... (454)
Куцева Е. 36	Новицький Я. П. .... (726)
Кушляєв-	Огієнко І. .... (712–714)
Безбородько О. .... (399)	Оліфіренко В. В. .... (531)
Лашенко С. 44	Орлик П. .... (500)
Левкопулос І. Ф. (І. Ф.) .... (516,	Остроградський В. .... (378)
517, 543, 601,	Павлов І. І. .... (202)
754, 755)	Пальчиков М. .... (466)
Левицький Д. .... (398)	Паустовський К. .... (375)
Литвинов О. .... (306)	Пеннер О. В. 5
Ломоносов М. .... (750, 751)	Петро І. .... (371,
Лунин Н. А. .... (100,	780)
110, 114, 131,	Пірч І. 51
168, 230, 249)	Піткін М. А. 17

Погорельський А.	(409)	Тронько П. Т.	12
Полоцький С.	(373)	Троцький М.	(532)
Пржевальський М.	(363)	Урисон П.	(475)
Прокопович Ф.	(371)	Ушинський К. Д.	(175, 176, 261, 372)
Проценко А.	29, (457, 592)	Фененко М.	(446, 674, 688)
Пулюй І.	(474)	Харабет В.	25
Репін І.	(365)	Хартахай Ф.	(753)
Рибакова О. В.	21	Хмельницький Б.	(431, 449, 486, 489, 549)
Роксолана	(487)	Хонагбей Л.	(396, 692)
Романько В. І. (В. І.)	7, 9, 11, 14, 15, 30, 39, 41, 42, 45, (361, 430)	Храпко В. Г.	(615)
Ростовський Д.	(411)	Цюлковський К.	(379)
Рубан І. К.	(687)	Чайковський П.	(408)
Руденко М. (Н.)	37, 38, (690)	Чапни Н.	32
Руденко О.	46	Черкашина Л.	(107)
Русова С.	(500)	Чоботарь А.	6
Сальникова Л. В.	(347)	Чумбаш Федор	(619)
Славко В.	31	Чумбаш Фуза	(619)
Смотрицькі	(393)	Чурай М.	(481, 577, 667, 711)
Сопілка М.	(519)	Шагин-Гирей	(630)
Сталін Й. В.	(532)	Шаповалов Г. І.	(125)
Стародубцева М. А.	(116)	Шаталов В. Ф.	(440, 509, 530, 568, 580, 585, 707)
Стеблев С.	574	Шевченко Т. Г.	(527, 542, 561, 741)
Степанов Ф. І.	(115)	Шептуха В. С.	8, 40, 43, 46–48
Стешенко І.	(529)	Ширяев І. М.	(499, 610)
Суздальська Ф. (Є.)	(364)	Юркевич П.	(407)
Сухомлинський В. О. (Сухомлинський В. А.)	(5, 174, 213, 618, 622, 664, 665, 745)	Яворський С.	(397)
Темир Н. І.	(573)	Яновський М.	(402)
Тимошенко С.	(472)	Яли С.	(603)
Тичина П. Г.	(729, 733)		
Толстой О.	(377)		

ЗМІСТ

ВІД УКЛАДАЧА	4
УСТИГНУТИ! (<i>В. І. Романько</i>)	6
КРАЄЗНАВЦЯМИ, ЯК І ПОЕТАМИ, НАРОДЖУЮТЬСЯ (<i>П. І. Мазур</i>)	10
ЛІТЕРАТУРА ПРО П. І. МАЗУРА	12
ДРУКОВАНІ ПРАЦІ П. І. МАЗУРА	18
ПОКАЖЧИК ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ	74
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	76

Підп. до друку 10.10.2008. Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.
Друк різнографний. Гарнітура Times. Ум. друк. арк. 4,7.
Обл. вид. арк. 2,8. Зам. 2-101008. Наклад 100 пр.

Видавниче підприємство "Східний видавничий дім"
(Державна свідоцтво № ДК 697 від 30.11.2001.)
83086, м. Донецьк, вул. Артема, 45
тел./факс (062) 338-06-97, 337-04-80